

บทที่ 3

บทบาทของพรรคฝ่ายค้านในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ ในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย

ภายหลังจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2535 พรรคการเมืองที่ได้รับเสียงข้างมากที่สุด คือ พรรคประชาธิปัตย์ โดยได้รับการเลือกตั้งเข้ามาถึงจำนวน 79 คน พรรคชาติไทยได้รับเลือกตั้ง 77 คน พรรคชาติพัฒนา 60 คน พรรคความหวังใหม่ 51 คน พรรคกิจสังคม 22 คน และพรรคการเมืองอื่น ๆ¹ สภาพการเมืองไทยในขณะนั้นก็เหมือนกับการเลือกตั้งหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมาในอดีตคือ การร่วมรัฐบาลจะต้องเป็นการจัดตั้งพรรครัฐบาลแบบผสม เพราะไม่มีพรรคใดพรรคหนึ่ง หรือพรรคเสียงข้างมากทำให้พรรคประชาธิปัตย์ อยู่ในฐานะพรรคแกนนำในการรวบรวมพรรคการเมืองอีก 4 พรรค คือ พรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม พรรคกิจสังคม พรรคเอกภาพ ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาล โดยให้ นายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี² และพรรคการเมืองที่เหลือคือ พรรคชาติไทย พรรคชาติพัฒนา พรรคเสรีธรรม พรรคมวลชน พรรคประชากรไทย พรรคราษฎร มีจำนวนทั้งหมด 6 พรรค ได้เป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้าน

คุณลักษณะของรัฐบาลที่แตกต่างจากรัฐบาลชุดอื่นคือ นายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกที่มาจากประชาชนธรรมดา จากอดีตที่ผ่านมาเราจะไม่พบเลยว่า นายกรัฐมนตรีมาจากบุคคลธรรมดา เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วนายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ที่มาจากฝ่ายข้าราชการ หรือมีรากฐานมาจากฝ่ายทหาร เพราะฉะนั้นการที่ นายชวน หลีกภัย ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี ต้องถือว่าเป็นลักษณะพิเศษประการหนึ่ง อีกประการที่สองคณะรัฐมนตรีของ นายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย เป็นคณะรัฐมนตรีชุดแรกเหมือนกันที่ไม่ได้มีตัวแทนจากฝ่ายทหารหรือตัวแทนจากฝ่ายของข้าราชการเข้ามาเป็นคณะรัฐมนตรีร่วมด้วย เหมือนกับรูปแบบที่เรามักพบเห็นในรัฐบาลยุคก่อน ๆ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการถกเถียงทวงกลาโหมที่อาจถือได้ว่าเป็นลักษณะตัวแทนนั้นก็จัดว่าเป็นกรณีพิเศษ เพราะในกรณีของประเทศไทยในขณะนี้เรายังไม่

¹ นายเรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์ (บรรณาธิการ) " จำนวน สส.ทั่วประเทศเลือกตั้ง 13 กันยายน 2535 " มติชนสุดสัปดาห์ (18 กันยายน 2535), หน้า 13.

² สุขุทัยธรรมมาธิราช, ประวัติคณะรัฐมนตรีนายชวนหลีกภัยและนโยบายรัฐบาล, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535), หน้า 60-70.

สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และประการที่สามก็คือเป็นครั้งแรกที่ในคณะรัฐมนตรีของไทยได้มี
 นักธุรกิจประเภทนายธนาคารมืออาชีพเข้าร่วมรัฐบาลด้วยถึง 3 คน³

ภายหลังจากที่นายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 การบริหารงานที่สำคัญของรัฐบาล ได้พยายามเน้นนโยบายการกระจายความ
 เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากศูนย์กลางไปสู่เขตต่าง ๆ ทั่วประเทศโดยการพยายามสร้าง
 เหลี่ยมเศรษฐกิจต่าง ๆ คือ โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 4 ฝ่าย ระหว่างไทย-พม่า-ลาว
 และจีนตอนใต้ หรือวงกลมเศรษฐกิจต่าง ๆ คือ โครงการความร่วมมือต่าง ๆ ได้แก่โครงการ
 ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้าน โครงการความร่วมมือพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง โครงการ
 ขยายความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับประเทศอาเซียนโครงการเข้าร่วมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่
 ฝ่ายใด โครงการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ และนโยบายเด่น ๆ ที่สำคัญ
 ของรัฐบาลชวน หลีกภัย คือ

- นโยบายเรื่องการปฏิรูปที่ดิน รัฐบาลมีปฏิธานแน่วแน่ที่จะมอบเอกสารสิทธิ์ให้ผู้ยากไร้
 ปีละ 4 ล้านไร่ โดยได้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินทั่วประเทศไปแล้ว จำนวน 11,543,975 ไร่
- นโยบายในการปราบปรามโสเภณีเด็ก โดยได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย
 กรมตำรวจ เป็นผู้รับผิดชอบในการแต่งตั้งศูนย์เฉพาะกิจและประสานงาน เพื่อให้ความช่วย
 เหลือโสเภณีเด็กและปราบปรามผู้ดำเนินธุรกิจบริการทางเพศ ทำหน้าที่ปราบปรามโสเภณีเด็ก
 โดยตรง
- โครงการสร้างงานและความเจริญในเรื่องสาธารณูปโภคแก่จังหวัดต่าง ๆ ได้กระจาย
 งบประมาณให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คนละ 20 ล้านบาท
- การพัฒนาความเจริญให้กับชนบท ปัญหาการพัฒนา
- การแก้ปัญหาจราจรได้ดำเนินโครงการก่อสร้างถนน 4 เลนสู่ภาคใต้ สำหรับปัญหา
 การจราจรในกรุงเทพมหานคร ได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก (คจร.) ขึ้น
 และได้มีการพิจารณาโครงการขนส่งขึ้นมามีดำเนินการต่อโครงการระบบทางด่วน โครงการระบบ
 ไฟฟ้าขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล หรือโครงการขนส่งขนาดใหญ่ที่จะเกิด
 ขึ้นในอนาคตเช่น รถเมล์ราง รถไฟฟ้าใต้ดิน
- ดำเนินงานสานต่อเรื่องโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย
- การพัฒนาการเมืองได้สนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น
- โครงการพัฒนาเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล
 พอสมควร

³ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2 ปี รัฐบาลชวน ฯ ประชาชนได้อะไรบ้าง,
 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 74 - 75.

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535 มาตรา 154, 155, และ 156 ซึ่งเป็นตัวบทกฎหมายหลัก สำหรับการตรวจสอบและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน โดยสมาชิกรัฐสภา โดยมาตรา 155 เป็นการควบคุมโดยการตั้งกระทู้ ซึ่งให้สิทธิทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ขณะที่มาตรา 156 บัญญัติไว้อย่างแน่ชัดว่า

“ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล หรือทั้งคณะ ”

ตามเนื้อหาของมาตรา 156 นี้ สะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า การตรวจสอบและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะสามารถดำเนินการได้ 2 แนวทางด้วยกัน คือ

แนวทางที่หนึ่ง เป็นการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี เป็น “ รายบุคคล ”

แนวทางที่สอง เป็นการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี “ ทั้งคณะ ”

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล และอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในระยะเวลา 2 ปี 7 เดือนนั้น มีการเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยสามัญจำนวน 6 ครั้ง แต่มีการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล มีจำนวนถึง 4 ครั้ง (ซึ่งในที่นี้ได้รวมการยื่นญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลด้วยกันทั้งสิ้น 5 ครั้ง โดยในการอภิปรายครั้งแรกมีการยื่นญัตติไม่ไว้วางใจเป็นรายบุคคล โดยพรรคชาติไทย และไม่ไว้วางใจทั้งคณะ โดยพรรคชาติพัฒนา) ในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจในครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 9 - 12 มิถุนายน 2536 นั้นไม่ได้มีเนื้อหาสาระอะไรที่สำคัญมากนักเพราะรัฐบาลเพิ่งจะเข้ามาบริหารประเทศได้เป็นเวลาประมาณ 8 เดือน * ส่วนการอภิปรายที่มีความสำคัญ คือ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 - 4 แต่การเปิดอภิปรายทั่วไปครั้งที่ 4 มีความสำคัญมากที่สุด โดยประธานสภาได้กำหนดให้มีการอภิปรายเมื่อวันที่ 17- 18 พฤษภาคม 2538 ประเด็นที่ทำให้รัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ต้อง

* รัฐบาลนายชวน หลีกภัย เข้าบริหารประเทศโดยแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 โปรดดู สุขุทัยธรรมมาธิราช, ประวัติคณะรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย และนโยบายรัฐบาล, หน้า 60 - 75.

ตัดสินใจยุบสภา ก็คือกรณีการปฏิรูปที่ดิน สปก.4-01 ที่รัฐบาลไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถแก้ข้อกล่าวหาของฝ่ายค้านได้กระจ่างชัด แต่การแก้ข้อกล่าวหาของฝ่ายรัฐบาลทำให้ประชาชนชนสับสน และเกิดความเคลือบแคลงสงสัยในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความไม่กระจ่างของพรรคประชาธิปัตย์นี้เองที่ทำให้พรรคร่วมรัฐบาลพรรคพรคหนึ่งถอนตัว จากการเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ก็คือก่อนถึงวันลงมติในวันที่ 19 พฤษภาคม 2538 พรรคพลังธรรมได้ประกาศขอถอนตัวออกจากการร่วมรัฐบาลในตอนดึกของคืนวันที่ 18 พฤษภาคม 2538 ส่งผลให้ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ต้องประกาศยุบสภาในที่สุด

ในการศึกษาถึงบทบาทของฝ่ายค้านในรัฐบาลชวน หลีกภัย ในบทนี้ โครของสรุปการดำเนินงานต่าง ๆ ของฝ่ายค้านในการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจทั้ง 4 ครั้ง โดยเน้นการวิเคราะห์ถึงบทบาทของฝ่ายค้านที่ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ จนในท้ายที่สุดรัฐบาลต้องหมดความชอบธรรมในการปกครอง จากการดำเนินงานที่ผิดพลาดในกรณีการออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 โดยพรรคประชาธิปัตย์ และไม่สามารถชี้แจงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ให้กระจ่างต่อสาธารณชนและพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกันได้ จนกระทั่งเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง นายกรัฐมนตรีต้องคืนอำนาจให้กับประชาชนเป็นผู้ตัดสิน โดยการวิเคราะห์ถึงบทบาทของฝ่ายค้านจะได้นำเสนอถึงบทบาทในแต่ละครั้งของการอภิปรายเป็นลำดับ จากการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจในครั้งที่ 1, 2, 3 และ 4 ดังนี้

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1

การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเป็นกลไกทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยเพื่อตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองและความสามารถในการบริหารงานในกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ซึ่งในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจครั้งแรก ในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย มีขึ้นเมื่อวันที่ 9 - 12 มิถุนายน 2536 ซึ่งเป็นการยื่นเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเป็นรายบุคคลและทั้งคณะพร้อม ๆ กัน

การอภิปรายวันแรกในวันที่ 9 มิถุนายน 2536 นายปรีชา สุวรรณทัต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกรุงเทพมหานคร จากพรรคประชาธิปัตย์ ได้เป็นตัวแทนของรัฐบาล เปิดเกมรุกฝ่ายค้านด้วยการเสนอให้ร่วมญัตติเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรายบุคคลของพรรคชาติไทย และไม่ไว้วางใจทั้งคณะของพรรคชาติพัฒนาและพรรคฝ่ายค้านอื่นให้เป็นญัตติเดี่ยว เพื่ออภิปรายพร้อมกันไปในวันเดียวกันเลยเลย ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวได้รับการคัดค้านจากพรรคฝ่ายค้านทันที เนื่องจากเป็นการรวบรัดเวลาของการอภิปรายให้สั้น และอยู่ในขอบเขตที่ฝ่ายรัฐบาลต้อง

การ โดยนายจำลอง ครุฑขุนทด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา และนายชุมพล ศิลปอาชา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี พรรคชาติไทย เป็นตัวแทนคัดค้านว่า ควรจะแยกการพิจารณาออกเป็น 2 ญัตติ เพราะหลักการของทั้ง 2 ญัตติ มีหลักการแตกต่างกัน และต่อมาได้มีการคัดค้านกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านโดยการประท้วงสับสนในที่ประชุม ซึ่งนายมารุต บุนนาค ประธานในที่ประชุมเกือบคุมสถานการณ์ไว้ไม่ได้และได้มีการลงมติในที่ประชุมว่าจะเอาอย่างไร ผลออกมาฝ่ายรัฐบาลเป็นฝ่ายชนะด้วยการให้รวมญัตติทั้งสองเข้าพิจารณาดด้วยกัน ความวุ่นวายร่วม 1 ชั่วโมง จึงได้ยุติลงและเริ่มเข้าสู่บรรยากาศการอภิปรายโดยเริ่มจาก พล.ต.อ.ประมาณ อติเรกสาร หัวหน้าพรรคชาติไทย ได้เปิดฉากอภิปรายโจมตีนายชวน หลีกภัย ตอนหนึ่งว่า

“ ...หัวหน้ารัฐบาลชอบอ้างความเป็นรัฐบาลสุจริต ไม่โกง ตั้งหน้าทำงาน แต่ผลงานออกมาเป็นอย่างไรทุกคนคงทราบกันดีใคร่ดีวิธีทำงานด้านเดียว ไม่คำนึงถึงด้านอื่นผมคิดว่าเป็นคนปัญญาอ่อน เพราะการทำงานแบบไม่โกง ไม่กิน เราเอาเด็กแบเบาะมาทำงานก็เหมือนกัน คือไม่โกงไม่กิน ... ”⁴

ขณะที่ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา กล่าวว่า

“ ...นับตั้งแต่รัฐบาลชวน หลีกภัย เข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า จนได้รับการขนานนามจากชาวบ้านว่า เป็นรัฐบาลที่ไร้เดียงสาไม่คิดพัฒนาอะไร ชาวประชาหมองไหม้เพราะประเทศไทยไร้ผู้นำ... ”⁵

หลังจากนั้นก็เป็นที่หน้าทีของพรรคฝ่ายค้าน ได้ลุกขึ้นสลับผลัดเปลี่ยนกันอภิปรายตามมติของวิปฝ่ายค้าน ซึ่งวันนี้เป็นที่หน้าทีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคชาติไทย ที่จะอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลก่อน ส่วนพรรคชาติพัฒนา และพรรคฝ่ายค้านอื่นจะอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งคณะในวันที่ 10 - 11 มิถุนายน 2536 โดยเสนอมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีจำนวน 5 ราย ดังต่อไปนี้ คือ

1. พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เรื่องด้านการรักษาความสงบและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

⁴ เรื่องชัย ทรัพย์สินนรินทร์ (บรรณาธิการ) “ ไซโลต์อภิปรายไม่ไว้วางใจการเมืองทรงเครื่องวิฆา มาร “ เฟื่อง ” สุดสุด ” , มติชนสุดสัปดาห์ , (18 มิถุนายน 2536) , หน้า 74 .

⁵ เรื่องเดียวกัน , หน้า 74 .

2. น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เรื่องนโยบายการต่างประเทศที่ผิดพลาด
3. นายอุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง ปัญหาการค้าข้าวเปลือกที่ตกต่ำต่อเนื่อง รวมไปถึงการยืมโควตาผันสำหรับ 5 แสนตันจากปีหน้ามาใช้
4. นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เรื่องการปันหุ้น
5. นายทวี ไกรคุปต์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม กรณีมีความเกี่ยวข้องกับคดีปันหุ้น (หรือเรียกว่า “ มิสเตอร์ที ”)

วันที่ 10 มิถุนายน 2536 ซึ่งเป็นวันอภิปรายในวันที่สอง สำคัญของการอภิปรายในวันนี้มุ่งโจมตีรัฐบาลทั้งคณะ โดยมีการพูดถึงการบริหารงานโดยทั่ว ๆ ไปของรัฐมนตรี แต่ที่เด่นที่สุดคือ การโจมตีการบริหารงานของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ การอภิปรายการดำเนินงานของ นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ การดำเนินงานของ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการโจมตีเรื่องส่วนตัวของนายกรัฐมนตรี ซึ่งถือเป็นการอภิปรายนอกประเด็นทางการเมือง โดยเฉพาะ ว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณหงษ์ และ นายจำลอง ครุฑขุนทด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา ซึ่งเป็นตัวอภิปรายหลักได้พยายามขุดคุ้ยเอาข้อมูลส่วนตัวของ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี มาเปิดเผยอย่างมากมาย และก่อนที่จะมีการเปิดอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร ก็ได้มีขบวนการที่จัดตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายทำลาย นายชวน หลีกภัย โดยดำเนินการส่งโทรสารไปยังหนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เปิดเผยเรื่องส่วนตัว จนต้องมีการประท้วงจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล จากพรรคประชาธิปไตยตลอดเวลา เมื่อมีการพูดพาดพิง นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี จนต้องมีการแก้เกมส์ของฝ่ายค้านโดยร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน ซึ่งได้ทำการประท้วง นายมารุต บุณาค ประธานสภาฯ ว่า

“ ...ถ้าท่านเป็นคนมีความจริง มีกติกาเคารพกฎหมาย ยึดหลักรัฐสภา ก็ควรจะอนุญาตให้คุณไพโรจน์ฯ เข้าได้พูด เพราะภูมิคุ้มกันก็ได้รับตามรัฐธรรมนูญมาตรา 125 ถ้าพูดแล้วไม่เป็นความจริงก็ชอบที่บุคคลที่เกี่ยวข้องจะฟ้องร้องเขาได้ ประธานควรเป็นกลางอย่าไปสนใจบุคคลที่ทำตัวเป็น องครักษ์พิทักษ์ชวน ...”⁶

⁶ เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ (บรรณาธิการ), “ ผ่า บก.ส่วนหน้า องครักษ์พิทักษ์ชวนปกป้องความถูกต้องด้วยวิฆามาร ” มติชนสุดสัปดาห์, (18 มิถุนายน 2536), หน้า 16.

ฉายา “ องครักษ์พิทักษ์ชน ” * สร้างความไม่พึงพอใจแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคประชาธิปัตย์ จึงได้มีคำประท้วงอย่างแข็งกร้าวจาก นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกระบี่ วิปแห่งพรรคประชาธิปัตย์ อย่างฉับพลัน

“ ... ผมขอประท้วงท่านประธาน ที่ให้บุรุษที่อ้างตัวว่าเคยเป็นนายตำรวจ เรียกผมว่าองครักษ์พิทักษ์ชน ขอให้ถอนคำพูดนี้ก่อน โดยศักดิ์ศรี โดยอายุ โดยคุณวุฒิ ทุกอย่างผมเหนือกว่าเขา ... ”

ปฏิบัติการเปิดตัวของกลุ่มองครักษ์ คือความพยายามตอบโต้พรรคฝ่ายค้าน ที่อภิปรายเรื่องที่เกี่ยวข้องเรื่องส่วนตัวของนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะในเนื้อหาประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ การมุ้ง ” ¹⁰ โดยมีมาตรการในการประท้วงจากเขาไปหาหนัก เริ่มต้นจากการประท้วงตาม “ ข้อบังคับ ” ของการประชุม ไปจนถึงการใช้ “ วิชามาร ” คือ มีการจัดเตรียมทีมงานทำหน้าที่รับมือพรรคฝ่ายค้านของพรรคประชาธิปัตย์ กำหนดให้มีการจับตาฝ่ายค้าน ที่คาดว่าจะได้รับการวางตัวให้เป็นผู้อภิปรายแฉเรื่อง “ ส่วนตัว ” ไว้ให้ดี แผนการ “ ประกบตัวจับตาย ” ถูกกำหนดไว้และมีการวางตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คอยติดตามเผด็จการอภิปรายตามคุณวุฒิและความสามารถ ยกตัวอย่างเช่นกรณีของ ว่าที่ ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ก็ให้ผู้มีประสบการณ์ทางการเมืองใกล้เคียงกัน ส่วนกรณีหากผู้อภิปรายเป็นร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง นั้นให้ทำหน้าที่ขององครักษ์รุ่นที่มีอาวุโสขึ้น อย่างเช่น นายอาคม เองฉ้วน เป็นต้น

ช่วงตีของวันที่ 10 มิถุนายน 2536 เวลา 21.00 น. หลังเวลาข่าวของทางสถานีโทรทัศน์ อันเป็นช่วงความนิยมที่มีคนดูโทรทัศน์สูงนั้น ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน ได้ใช้เวลาทองดังกล่าว ลูกขึ้นอภิปรายรัฐมนตรีเรียงตัว ด้วยถ้อยคำอันเผ็ดร้อนตามแบบฉบับเฉพาะของ ร้อยตำรวจเอก เฉลิม ตั้งแต่ นายพรเทพ เตชะไพบูลย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม, นายบุญชู ตรีทอง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง, นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, นายธารินทร์ นิมมาน-

* รายชื่ออันเป็นเบาะแสของกลุ่ม “ องครักษ์พิทักษ์ชน ” ประกอบด้วย นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ส.ส.กระบี่, นางอัญชลี วานิช ส.ส.ภูเก็ต, นายจักรพันธ์ ยมจินดา ส.ส.ระยอง, นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ส.ส.กรุงเทพฯ, นายนิพนธ์ ธาราภูมิ ส.ส.ลพบุรี, นายสุวโรช พะลัง ส.ส.ชุมพร, นายสุทัศน์ ธรรมเพชร ส.ส.พัทลุง, นายอลงกรณ์ พลบุตร ส.ส.เพชรบุรี, นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ ส.ส.นครศรีธรรมราช, นายอาคม เองฉ้วน ส.ส.กระบี่, นายอรรถพล สรสุชาติ ส.ส.กรุงเทพฯ เป็นต้น

¹⁰ เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ (บรรณาธิการ), “ ถอดรหัสญัตติไม่ไว้วางใจยกกำลัง 2 ขวน หลีกภัย “ การมุ้ง ” นำ “ การเมือง ” มติชนสุดสัปดาห์, (4 มิถุนายน 2536), หน้า 10.

เหมินทร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง, นายอานวย วีรวรรณ รองนายกรัฐมนตรี, นายอุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์, พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม, พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, นายจรัส พั้วช่วย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม, น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และได้ดับท้ายด้วยเรื่อง “ การมุ้ง ” ของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี โดยใช้คำอันบาดลึกว่า “ คนที่มีพฤติกรรมเป็นชายชู้ นั่นเป็นคนชั่ว ”⁸ สร้างความแค้นเคืองให้กับนายอาคม เงาม้วน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกระบี่ พรรคประชาธิปัตย์ เป็นอย่างมาก ถึงกับลุกขึ้นมาใช้ “ การมุ้ง ” ถล่ม ร้อยตำราจอก เจลิม อยู่บำรุง เช่นกันโดยบอกว่ามีสัมพันธ์กับสมุห์บัญชีหน้าห้องและเปิดเผยว่า ร.ต.อ.เจลิม อยู่บำรุง ใช้อภิสิทธิ์ฝากลูกเข้าโรงเรียนสวนกุหลาบ ซึ่งร้อยตำราจอก เจลิม อยู่บำรุง ได้พลิกบทบาทเรียกความเห็นใจจากประชาชน โดยบอกว่าไม่คิดว่าพรรคประชาธิปัตย์ จะใช้วิธีการสกปรกเช่นนี้ โดยเฉพาะได้ดึงเอาลูกชายที่ไม่เกี่ยวข้องมาเกี่ยวพันด้วย ซึ่งไม่รู้จะอธิบายกับลูกอย่างไร พร้อมทั้งได้สาบานว่าหากตนพูดความเท็จขอให้มือนเป็นไปและใครที่พูดความเท็จให้มือนเป็นไปเช่นกัน

การอภิปรายใน วันที่ 11 มิถุนายน 2536 อันเป็นวันที่สามของการอภิปราย พรรคฝ่ายค้านได้สลับกันขึ้นอภิปรายกับฝ่ายรัฐบาล จนกระทั่งเวลา 18.35 น. นายชวน หลีกภัย ได้ยกมือขออภิปรายอย่างรวดเร็วเกินความคาดหมาย การลุกขึ้นอภิปรายครั้งนี้ ได้มีการเตรียมการทำการบ้านผ่านการวางแผนและเตรียมข้อมูลมาเป็นอย่างดี เพราะหากลุกขึ้นอภิปรายหลังจากนี้ประชาชนส่วนหนึ่งจะไม่ได้ติดตามฟังการอภิปรายทางโทรทัศน์เนื่องจากในเวลา 20.00 น. จะมีการถ่ายทอดการแข่งขันฟุตบอลระหว่างทีมชาติไทยกับทีมชาติบรูไน ในกีฬาซีเกมส์ นายกรัฐมนตรีจึงได้ฉวยจังหวะโอกาสนี้ชี้แจงก่อนการถ่ายทอดสดที่จะเริ่มขึ้น เพื่อประชาชนจะได้ติดตามในการอภิปรายมากที่สุด ประกอบกับขณะเดียวกันทางทีมงานของนายชวน หลีกภัย รู้ดีว่าการเลือกอภิปรายในเวลาดังกล่าวนั้นเป็นช่วงก่อนที่หนังสือพิมพ์จะปิดข่าว ซึ่งทำให้คำอภิปรายจะถูกถ่ายทอดออกเป็นข่าวในวันรุ่งขึ้นได้อย่างละเอียด ประชาชนที่ไม่ได้ชมโทรทัศน์ก็จะได้รับทราบสิ่งที่ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้อภิปรายด้วย โดยในช่วงแรกของการอภิปรายเป็นการโต้ข้อกล่าวหาในเรื่องที่ว่ารัฐบาลไม่มีผลงาน ซึ่งนายชวน หลีกภัย ได้ชี้แจงว่ามาจากสาเหตุที่งบประมาณในปีนี้ออกมალ่าช้า อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาอย่างเต็มที่ และขณะนี้งบประมาณได้ถูกผลักดันออกไปในระดับที่น่าพอใจแล้ว นอกเหนือจากเนื้อหาในส่วนผลงานของรัฐบาลแล้ว ในส่วนของเรื่องส่วนตัวนั้น นายชวน หลีกภัย ได้ใช้

⁸ เรื่องชู้ ทรัพย์สินันตร์ (บรรณาธิการ) “ ไฮไลต์อภิปรายไม่ไว้วางใจการเมืองทรงเครื่อง วิชามาร “ เฟื่อง ” สุดสุด ”, หน้า 75.

วาทะและน้ำเสียงอันนุ่มนวล สอดกับเป็นนักพูดฝีปากเอกดึงความสนใจของประชาชนไปสู่เรื่องส่วนตัวได้อย่างสะเทือนใจและเรียกร้องความสนใจจากประชาชนได้อย่างท่วมท้น ดังมีใจความ

“...ผมเคยพูดถึงวงศัวัณว่านกอคุณเฉลิมฯ บ้างไหม ผมไม่เคยพูดแม้จะรู้ว่าบางคนรำรวยมาเพราะบรรพบุรุษโก่งชาติบ้านเมืองมา ผมก็ไม่เคยพูด ผมไม่รบกวนชีวิตที่ไปสู่สุคติของท่านต้องเดือดร้อน ว่านกอของผมทำอะไรให้คุณเฉลิมฯ เดือดร้อนญาติพี่น้องผมใครทำอะไรให้เดือดร้อน เสียหายต่อบ้านเมือง...”⁹

ขณะเดียวกัน นายชวน หลีกภัย ได้อภิปรายชี้แจงเปิดโปงแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างนุ่มนวล แต่บาดลึกสมกับที่ได้รับฉายาว่าเป็น “ ไบมิตโกนอาบน้ำผึ้ง ” ว่าเรื่องส่วนตัวทั้งหลายที่ออกมาเผยแพร่โดยเฉพาะโทรสารใบปลิวนั้น เป็นฝีมือของคนในพรรคร่วมฝ่ายค้าน โดยระบุถึงสถานที่ของหัวหน้าพรรคฯว่าเป็นของบริษัททออุตสาหกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องเป็นของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ว่าเป็นแหล่งที่มาของการส่งโทรสารเกี่ยวกับ “ เรื่องส่วนตัว ” ของนายกรัฐมนตรี ไปยังสถานที่ต่าง ๆ ด้วย โดยได้ชี้ให้เห็นว่าพรรคฝ่ายค้านพยายามที่จะโค่นล้มรัฐบาลทุกวิถีทาง จนสามารถทำให้ประชาชนผู้ฟังการอภิปรายคล้อยตามได้ว่าฝ่ายค้านมีวิธีการที่สกปรกแยบยล และไม่มีสาระแก่การที่จะสนใจที่จะให้ความสำคัญนั้นเท่ากับว่าได้เป็นการแฉพฤติกรรมกลับไปไปยังฝ่ายค้านโดยตรง ที่ฝ่ายค้านไม่สามารถหาหลักฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ผิดพลาด และเกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงมาโจมตีรัฐบาลได้ ประกอบกับการดำเนินกลยุทธ์ทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาลทั้งก่อน และระหว่างการอภิปรายที่สามารถแก้ข้อกล่าวหา และโต้คารมกลับคืนฝ่ายค้านได้สำเร็จ ทำให้ฝ่ายรัฐบาลฉีกกำลังกันต่อไปได้ โดยทุกพรรคยังคงต้องการที่จะอยู่ร่วมรัฐบาลต่อไปมากกว่าการถอนตัวไปอยู่ ร่วมกับพรรคฝ่ายค้าน

การอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 นั้นถึงแม้ว่าการอภิปรายครั้งนี้จะไม่มีเนื้อหาสาระมากมาย เพราะการบริหารงานของรัฐบาลเพิ่งจะเริ่มต้น และรัฐมนตรีแต่ละท่านยังต้องสะสางงานที่ต่อเนื่องตกค้างมาจากรัฐบาลชุดที่แล้ว การอภิปรายครั้งนี้ที่มีผลโดยตรงคือการทำงานของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เมื่อเริ่มทำงานก็การวางระเบิดที่บริเวณหน้ากระทรวงมหาดไทย ส่วนนายชวน หลีกภัย นั้นถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจในเรื่องส่วนตัวเสียมากกว่า สลับกันกับการใช้ไหวพริบกันในทางการเมือง ระหว่าง ส.ส.ฝ่ายรัฐบาล และ ส.ส. ฝ่ายค้าน สำหรับ

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

บทบาท ส.ส. กลุ่ม 16* นั้น ในช่วงการอภิปรายไม่ไว้วางใจในครั้งที่ 1 นี้ยังไม่มีผลการปฏิบัติงานที่โดดเด่นมากนัก แต่ในการอภิปรายครั้งนี้ก็มีบทบาทสำคัญในการอภิปราย เช่น นายเนวิน ชิดชอบ ก็เป็นตัวจักรสำคัญในภาพรวมแสดงให้เห็นถึง ในการอภิปรายว่าสมาชิกทางพรรคร่วม ฝ่ายค้าน หรือ สมาชิกกลุ่ม 16 มีการเตรียมตัวและเตรียมความพร้อมในด้านของข้อมูล อีกทั้งลีลาในการกล่าวอภิปราย และการใช้ไหวพริบในการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

ผลการโหวตเสียงลงมติ ในวันที่ 12 มิถุนายน 2536

การเปิดประชุมในวันที่ 12 มิถุนายน 2536 นั้น เป็นการลงมติไม่ไว้วางใจ ตามญัตติไม่ไว้วางใจในรัฐบาลที่ฝ่ายค้านเสนอ การประชุมเริ่มขึ้นเวลา 10.00 น. มีการลงมติผลการลงมติเป็นดังนี้¹⁰

* นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ ส.ส. เชียงใหม่ รอง หน.พรรคชาติพัฒนา ซึ่งในอดีตเคยเป็นแกนนำของพรรคสามัคคีธรรม เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งในการรวมตัว ส.ส.กลุ่ม 16 และทำการก่อตั้งกลุ่มครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2536 โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดตั้ง ส.ส.กลุ่ม 16 ว่าเกิดขึ้นจากการรวมตัวของ ส.ส.ต่างพรรคการเมืองที่มีอายุไล่เลี่ยกันเพื่อต้องการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในกลุ่ม เพื่อประกอบการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยมีการจัดตั้งสำนักงานเป็นที่ประสานงานรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรม หลังจากมีการประกาศยุบสภาให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 และเมื่อมีการประกาศผลการเลือกตั้งทั่วไปปรากฏว่า อดีต ส.ส.กลุ่ม 16 ได้รับเลือกตั้งเข้ามาจำนวน 18 คน และกลายเป็น ส.ส.สอบตกจำนวน 4 คน และได้รับแต่งตั้งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจำนวน 5 คน ภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกกลุ่มที่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรี ก็ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในฐานะฝ่ายรัฐบาลและได้พากันลาออกไป กิจกรรมของกลุ่มเริ่มลดน้อยลงท่ามกลางการประสบความสำเร็จของบุคคลใน ส.ส.กลุ่ม 16 แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นการสิ้นสุดอุดมการณ์ร่วมกันเมื่อมีการยุติการดำเนินการในนามของกลุ่มอย่างเด็ดขาด ภายหลังจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2536 ที่ผ่านมา “ การล่มสลายของอุดมการณ์ร่วมกัน วันนี้ที่เหลือเพียงอดีตของ ส.ส.กลุ่ม 16 ”

¹⁰ สภาผู้แทนราษฎร , รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 18 ปีที่ 1 ครั้งที่ 13 สมัยสามัญประจำปีครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2536 (เอกสารการประชุมรัฐสภา) , หน้า 1-94.

ตารางที่ 3.1 : แสดงผลการลงมติในญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะ

ผลการลงมติญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งคณะ		
การโหวตเสียงลงมติ	ไว้วางใจ	ไม่ไว้วางใจ
ครั้งแรก (ยกมือ)	202	143
ครั้งที่สอง (ยืนขึ้น)	202	146
ครั้งที่สาม (ขานชื่อ)	204	153

ตารางที่ 3.2 : แสดงผลการลงมติในญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเป็นรายบุคคล

ผลการลงมติญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเป็นรายบุคคล				
รายชื่อบุคคลที่ดำรงตำแหน่ง เป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล	ครั้งแรก (ยกมือ)		ครั้งที่สอง (ยืนขึ้น)	
	ไว้วางใจ	ไม่ไว้วางใจ	ไว้วางใจ	ไม่ไว้วางใจ
1. นาย อูทัย พิมพ์ใจชน	196	145	202	153
2. นาย ชรินทร์ นิมมานเหมินทร์	202	144	พรรคเสรีธรรมงดออกเสียง	
3. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ	201	153	201	153
4. นาวาตรี ประสงค์ สุ่นศิริ	200	153	203	153
5. นาย ทวี ไกรคุปต์	204	153	202	153

กล่าวโดยสรุป ภายหลังจากการอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลครั้งที่ 1 นั้น ได้มีการแสดงความคิดเห็นจากนักวิชาการและสื่อมวลชน ว่าเป็นการอภิปรายที่มุ่งเน้นการอภิปรายเรื่องส่วนตัวโดยเฉพาะประวัติ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี มากกว่าที่จะมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจการบริหารงานของรัฐบาล จากข้อเท็จจริงนั้นพบว่ารัฐบาลเองก็เพิ่งจะบริหารประเทศเพียง 7-8 เดือน ข้อพิพาทในการดำเนินงานยังไม่บ่งชี้ชัดเจนที่ฝ่ายค้านจะนำมาเป็นประเด็นในการโจมตีอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงการทำงานของรัฐบาลในช่วงปีแรก ขณะที่ต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน ผลงานที่ออกมาจึงไม่ค่อยเป็นที่ประทับใจประชาชนมากนัก รัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย เกิดขึ้นมาท่ามกลางความมุงหวังของประชาชนที่จะจุดประกายความสว่างของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้โชติช่วงขึ้น

แต่นอกจากความมุงหวังทางด้านการเมืองแล้ว ประชาชนทั่วไปก็ยังฝากความหวังอย่างสูงในตัวรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดดังกล่าว ที่จะพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เศรษฐกิจรุ่งเรืองเฟื่องฟู ประชาชนมีการกินดีอยู่ดีมีความสุขสบายเพียงพอแก่อัตภาพ สามารถรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้ รักษาขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไว้ได้

การอภิปรายไม่ไว้วางใจในรัฐบาลชวน หลีกภัย เสร็จสิ้นลงด้วยชัยชนะของพรรคร่วมรัฐบาลเสียงสนับสนุนยังคงเหนียวแน่นเหมือนเดิม ดังตอนที่ได้เริ่มมีการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาหลังการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 การอภิปรายไม่ไว้วางใจจบลงด้วยการที่พรรคฝ่ายค้านเกิดความไม่ไว้วางใจตนเอง เพราะคะแนนเสียง 8 เสียง ของพรรคเสรีธรรม ที่มีหัวหน้าพรรคชื่อ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ งดออกเสียงตอนที่มีการลงมติไม่ไว้วางใจ นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ โดยได้ให้เหตุผลของการงดออกเสียงว่า ในบรรดารัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้น นายธารินทร์ฯ สามารถตอบข้อสงสัยได้ชัดเจนที่สุด ไม่มีที่ใดที่พรรคเสรีธรรมเกิดความแคลงใจแต่ประการใด ครั้นจะยกมือไว้วางใจก็ดูกระไรอยู่เพราะเป็นพรรคร่วมฝ่ายค้าน ดังนั้นจึงทำได้แค่เพียงงดออกเสียงเท่านั้น ซึ่งเราสามารถถือได้ว่าเป็นความ “แปลกแยก” ของพรรคร่วมฝ่ายค้าน ซึ่งก็เป็นสิทธิของนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ที่สามารถทำเช่นนั้นได้เหมือนเช่นที่ครั้งสมัยที่ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ดำรงตำแหน่งทำหน้าที่ประธานสภาผู้แทนราษฎร ที่จะเสนอชื่อใครเป็นนายกรัฐมนตรีก็ได้ ซึ่งการอภิปรายครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจฝ่ายรัฐบาลมีความแกร่งขึ้น และรัฐบาลควรจะนำข้อบกพร่องที่ได้จากการอภิปรายในครั้งนี้ไปแก้ไขในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลต่อไป

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2

การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ชวน หลีกภัย ครั้งที่ 2 เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 9 - 11 พฤศจิกายน 2536 หลังจากที่พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลตัดสินใจให้พรรคกิจสังคมถอนออกไปเป็นพรรคฝ่ายค้าน เนื่องจากเห็นว่า นายมนตรี พงษ์พานิช ไม่รักษามารยาททางการเมืองและมีพฤติกรรมก่อกวนฝ่ายรัฐบาล โดยการกล่าวโจมตีการบริหารงานของรัฐบาลครั้งใหญ่เมื่อคราวประชุมใหญ่ของพรรคกิจสังคมที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ว่าผลงานรัฐบาลที่ผ่านมานั้นไม่ประทับใจรัฐบาลจะอยู่ไม่ได้ ต้องมีการเลือกตั้งใหม่พร้อมทั้งให้ลูกพรรคเตรียมพร้อมที่จะ

เลือกตั้งใหม่ทันที¹¹ จึงได้มีการขับพรรคกิจสังคมออกจากการร่วมสังฆกรรมกับรัฐบาลและได้ตั้งพรรคเสรีธรรมของ นาย อาทิตย์ อุไรรัตน์ เข้าร่วมรัฐบาล ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลโดยการนำของ นายชวน หลีกภัย มีคะแนนเสียงสนับสนุนในสภาเพียง 193 เสียง ซึ่งเกินกึ่งหนึ่งมาแค่เพียง 13 เสียงเท่านั้นเอง และเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2536 ในส่วนของทางซีกพรรคฝ่ายค้าน โดยร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน ได้มีการประกาศยุบพรรคมวลชน พร้อมกับนำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งในขณะนั้นมีอยู่ด้วยกัน 4 คน ไปรวมกับพรรคกิจสังคม และรับตำแหน่งเลขาธิการพรรคกิจสังคม ทำให้พรรคกิจสังคมมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดรวม 26 คน¹²

ต่อมาหลังจากที่ได้มีการปรับคณะรัฐมนตรีเรียบร้อยแล้ว โฉมหน้ารัฐมนตรีที่ปรับใหม่ก็ปรากฏออกมา ถึงแม้จะซ้าอยู่บ้างเพราะพรรคการเมืองที่ได้โควตารัฐมนตรีรอดตกลงกันอยู่ว่าใครจะได้ตำแหน่งอะไร ใครจะไม่ได้ ซึ่งเป็นธรรมดาจะต้องมีเสียงคัดค้านและสนับสนุนในแต่ละพรรคร่วมรัฐบาลและข้ามพรรคให้เห็นบ่อยครั้ง แต่ที่เห็นได้ชัดในการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งนี้คือ ตำแหน่งที่สร้างความงุนงงมากแก่ประชาชนคือ ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งแรกทีเดียว พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้กล่าวว่าตนเองมีความคิดที่จะดำรงตำแหน่งควบเอง 2 ตำแหน่ง ซึ่งในขณะนั้นยังไม่ทราบถึงสถานการณ์ที่ยังไม่รู้ว่ นายสุทัศน์ เงินหมื่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ของพรรคประชาธิปัตย์จะได้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวนี้หรือไม่ หรือโควตาจะตกอยู่กับพรรคประชาธิปัตย์หรือพรรคความหวังใหม่ และประกอบกับทางสื่อมวลชนได้มีการสัมภาษณ์ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี มีความเห็นว่า “ รัฐบาลนี้ไม่มีนโยบายที่จะให้รัฐมนตรีคนหนึ่งคนใดควบ 2 ตำแหน่ง ”¹³ ซึ่งมีการคาดหมายกันว่า บุคคลที่จะได้รับการวางตัวในตำแหน่งนี้มี นายไพฑูรย์ แก้วทอง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์, นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม จะขยับขึ้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หรือแม้แต่ นายวีระ มุสิกพงศ์ รองหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ ซึ่งไม่มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรองรับ เพราะอยู่ในช่วงถูกจำกัดสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จนทำให้เกิดเสียงคัดค้านขึ้นในพรรคคือคนในกลุ่มของตนที่ได้รับการคาดหวังจะได้ตำแหน่งรัฐมนตรี และนอกพรรคคือเกรงว่าหากนายวีระฯ ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (หรือกระทรวงใดก็ตาม) จะมีผลต่อคะแนนเสียง

¹¹ สาธิต วินุราช, แกะรอยนักการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมมิตรพรินต์ติ้ง, 2538), หน้า 55.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 236.

¹³ สำเร็จ คำพะอู (บรรณาธิการ), “ รัฐบาลชวน 2 รอวันปรับใหม่หรือยุบสภา ”, มติชนสุดสัปดาห์, (4 มิถุนายน 2536), หน้า 10.

ความนิยมในการลงสมัครรับเลือกตั้งในสมัยหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งในการเลือกตั้งที่ผ่านมา มีพรรคความหวังใหม่ กับพรรคพลังธรรม (ในเขตเลือกตั้งเดียว) เท่านั้นที่สามารถได้รับการเลือกตั้งแย่งที่นั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปจากพรรคประชาธิปัตย์ได้ ดังนั้นถ้าหากปล่อยให้ นายวีระ เป็นรัฐมนตรีขึ้นมาอีกคน นอกเหนือจากที่ นายเด่น โต๊ะมีนา สมาชิกพรรคความหวังใหม่ จึงมีฐานเสียงในจังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส แล้วนายวีระ ซึ่งมีฐานเสียงในจังหวัดพัทลุง, จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง ได้ก็ถือว่าเป็นความไม่ชาญฉลาดของผู้บริหารพรรคประชาธิปัตย์นัก ดังนั้นนโยบายที่นายชวน หลีกภัย เคยได้ให้สัมภาษณ์ว่าจะไม่ให้รัฐมนตรีครบ 2 ตำแหน่ง จึงได้เปลี่ยนไป ในที่สุดตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จึงตกอยู่ที่ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หัวหน้าพรรคความหวังใหม่

เนื่องจากพรรคฝ่ายรัฐบาลมีคะแนนเสียงเพียง 193 ต่อ 167 จึงทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลมีจุดเปราะบาง จนทำให้พรรคฝ่ายค้านมีความหวังและกำลังใจที่จะเดินเกมทางการเมืองเพื่อที่จะทำให้ฝ่ายรัฐบาลพลาดพลั้ง กับคะแนนเสียงสนับสนุนอันจำกัดของตนเองให้ได้ นั่นคือปัญหา “ คีกรอก ” ซึ่งพรรคฝ่ายค้านเข้าเกียร์เดินเครื่องเข้าใส่รัฐบาล ตราบใดที่ยังไม่หมดสมัยประชุม (ซึ่งมีระยะเวลาหลังจากปรับคณะรัฐมนตรีอีก 3 เดือน กว่าจะสิ้นสมัยประชุมก็คือเดือนธันวาคม 2536) อาจเป็นเพราะพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล อยู่ในสภาพถูกกดดันต้องตกเป็นฝ่ายตั้งรับจากพรรคร่วมฝ่ายค้าน จึงได้หาวิธีทางลดกระแสความกดดันทางการเมืองดังกล่าวโดย นายไพจิต ศรีวรขาน วิปรัฐบาลจากพรรคความหวังใหม่ ได้ออกมาปล่อยข่าวในลักษณะว่าพรรคร่วมฝ่ายค้าน จะมีการทุ่มเงินซื้อตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลให้มาเป็นแนวร่วมของพรรคฝ่ายค้าน เพื่อเป็นการตัดคะแนนเสียงในการที่จะสนับสนุนฝ่ายรัฐบาลในการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล โดยการที่ตัวแทนของพรรคความหวังได้ออกมาปล่อยข่าวครั้งนี้ว่าพรรคฝ่ายค้านมีเป้าหมายของการเสนอชื่อ ก็เพื่อเป็นการลดระยะห่างของคะแนนเสียงสนับสนุนระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายค้านให้แคบเข้าที่สุด ซึ่งหมายถึงลดโอกาสเพลี่ยงพล้ำของรัฐบาลจะลดน้อยลง และจากการกระทำดังกล่าวของนายไพจิตนั้น สามารถส่งผลให้ประชาชนลดความเชื่อถือพรรคฝ่ายค้านซึ่งรู้จักกันอยู่ว่ามีนักการเมืองที่มีฐานะร่ำรวย และเล่นการเมืองในลักษณะเชิงธุรกิจอยู่มาก นอกเหนือไปจากมาตรการดังกล่าวนี้ให้พรรคร่วมรัฐบาลทั้ง 5 พรรคคอยสอดส่องดูพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในพรรคอย่างใกล้ชิด จนทำให้ นายบรรหาร ศิลปอาชา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี พรรคชาติไทย ต้องออกมา

ปฏิเสธเสียงแข็งว่า พฤติกรรมดังกล่าวไม่ใช่เป็นการกระทำของพรรคฝ่ายค้าน ฝ่ายค้านไม่ทำขึ้นทำก็เขยแหลก¹⁴

ในส่วนของพรรครัฐบาล หัวหน้าพรรคการเมืองแต่ละพรรคล้วนแล้วแต่มีท่าทีกำชับสมาชิกพรรคอย่างจริงจังว่าใครขึ้นมีพฤติกรรม “ ขายตัว ” รับรองว่ามีมาตรการลงโทษสถานหนัก พร้อมกับแสดงออกลักษณะเป็นเชิงไม่ไว้วางใจ และดำเนินคดีเด้งไปทางพรรคฝ่ายค้านเป็นทำนองเตือนว่า อย่าได้ประพฤดิหรือมีพฤติกรรมที่ท้ายคร้วเป็นอันขาด

ส่วนในเรื่องของ “ คีกรโน ” พรรคการเมืองด้วยตนเอง และความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลด้วยกันแล้วนั้นนับวันก็มีที่ท่าว่าจะมีความขัดแย้งรุนแรงเพิ่มมากขึ้น สังเกตได้จาก เพียงแค่เริ่มคณะรัฐมนตรี “ ชวน 2 ” ในสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 29 - 30 กันยายน 2536 ได้มี 2 รัฐมนตรีจากพรรคความหวังใหม่ คือนายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ และ นายทวี ไกรคุปต์ ก็มีการทะเลาะวิวาทกันแล้ว คือร่องรอยของความขัดแย้งและ “ อารมณ์ค้าง ” มาจากช่วงของการจัดตั้งรัฐบาลโดยเฉพาะการที่ นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ ซึ่งพลาดหวังจากการดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และขาดประชุมสภา จนกระทั่งมีข่าวถึงหูของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ โดยมี นายทวี ไกรคุปต์ เป็นต้นเหตุ และยังมีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างพรรคประชาธิปัตย์ กับพรรคพลังธรรม เมื่อนายถวิล ไพรสณฑ์ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร จากพรรคพลังธรรม ระบุว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ ขาดการประชุมสภาในวันที่ 29 กันยายน 2536 มากกว่าสมาชิกจากพรรคอื่นๆ จนทำให้นายอาคม เอ่งฉ้วน ซึ่งอารมณ์ยังไม่เข้าที่เข้าทางดีจากการโหวตชิงเก้าอี้รัฐมนตรี ได้ออกตอบโต้นายถวิล ไพรสณฑ์ อย่างหนักหน่วง โดยได้ยกเอาความหลังเมื่อครั้ง 10 มกราคม 2536 ที่ยังบาดใจขึ้นมาประกอบการตอบโต้ แม้ว่านายถวิล ไพรสณฑ์ จะยินยอมสงบคำลงไป แต่ภายในพรรคพลังธรรมก็หาได้เจียบสงบลงไม่ ประกอบกับมีการลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริหารของ นายพีระพงศ์ ถนอมพงษ์พันธ์ ซึ่งเป็นทีมงานหน้าห้องของ นายบุญชู โรจนเสถียร นอกจากนี้ ยังมีร่องรอยของความไม่พอใจระหว่าง สมาชิกพรรค “ สายวัด ” และสมาชิกพรรค “ สายโรงแรม ” จนกระทั่งพรรคพลังธรรมต้องชลอแผนการที่จะประเมินผลงานของรัฐมนตรีตามแนวทางของพรรค เพื่อป้องกันปัญหาที่จะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งแย่งชิงเก้าอี้รัฐมนตรีกัน

¹⁴ เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ (บรรณาธิการ), “ 193 เสียงเสียง ชวน 2 กระเสาะกระแสะคีกรนอก รุม คีกรโนเรา, มติชนสุดสัปดาห์, (8 ตุลาคม 2536), หน้า 12.

ก่อนการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และ นายอุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ จะเริ่มขึ้น ในตอนสายของวันที่ 10 พฤศจิกายน 2536 พรรคประชาธิปัตย์ก็ได้ตัดสินใจลงมติ “ ไว้วางใจ ” รัฐมนตรีทั้งสองคนล่วงหน้าตั้งแต่วันที่ 9 พฤศจิกายน 2536 โดยบรรดาผู้หลักผู้ใหญ่ของพรรคได้ทำความเข้าใจต่อที่ประชุมว่า พรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลโดยทางมารยาทต้องสนับสนุนรัฐมนตรีทั้งสองอย่างเต็มที่ โดยพรรคมีมติว่าจะยกมือสนับสนุนรัฐมนตรีดังกล่าวโดยไม่ต้องรอฟังการชี้แจงก่อน โดยถือเป็นการแสดงสปิริตอย่างจริงจัง นายอาคม เองฉ้วน โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ แถลงผลการประชุมพรรคประชาธิปัตย์ในคืนวันที่ 9 พฤศจิกายน 2536 ไว้เช่นนี้ ซึ่งถือเป็นมติใหม่ทางการเมืองไทย เพราะว่าปกติการตัดสินใจลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี แม้จะมีคำตอบสำเร็จรูป ซึ่งดำเนินไปภายใต้เหตุผลทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ ยิ่งกว่าน้ำหนักของข้อมูลที่พรรคฝ่ายค้านนำมาแสดงต่อสภาอยู่แล้ว แต่ทุกครั้งที่ผ่านมาก็มีธรรมเนียมถือปฏิบัติว่า เพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการควบคุมรัฐบาลด้วยมาตรการตามรัฐธรรมนูญของฝ่ายนิติบัญญัติ การตัดสินใจของพรรคการเมืองต่างๆ มักจะกระทำภายหลังที่ฝ่ายค้านได้อภิปรายจนเสร็จสิ้นกระบวนการของตนในสภาแล้ว อย่างไรก็ตามความจำเป็นของพรรคประชาธิปัตย์ อาจจะอยู่ที่ความต้องการที่จะถอนรากถอนโคนกระแสข่าวต่อความหวาดระแวงที่พรรคความหวังใหม่ ที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ให้หมดสิ้นไป และเพื่อต้องการให้พรรคความหวังใหม่และพรรคเอกภาพ ได้หันไปสนใจควบคุมการรั่วไหลของคะแนนเสียงในพรรคของตนเอง¹⁵

เป้าหมายหลักของพรรคร่วมฝ่ายค้านในการอภิปรายคราวนี้ อยู่ที่ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และพรรคความหวังใหม่ มีกระแสข่าวได้ระบุว่าพรรครัฐบาลจำเป็นต้องเกาะกลุ่มผืนีกกำลังคะแนนเสียงสนับสนุนจำนวน 193 เสียงเอาไว้ด้วยกันให้ได้เพื่อรักษาภาพพจน์ของพรรคการเมืองฝ่ายเทพในการบริหารราชการต่อไป แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมิช้องโหว่ที่พรรคฝ่ายค้านต้องการจะเข้าไป “ วางยา ” เพื่อให้เกิดผลในระยะยาวได้ไม่ยาก จึงได้มีการจับตามองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนประมาณ 10 คน ซึ่งแอบรับเงินสนับสนุนจากทางพรรคชาติไทยมานานแล้ว (เอทีเอ็ม - ออนไลน์) ซึ่งอาจจะเป็นตัวแปรสำคัญในการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจในครั้งนี้ด้วย ซึ่งจุดประสงค์หลักคือต้องการให้คะแนนไว้วางใจของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ต่ำกว่านายอุทัย พิมพ์ใจชน ก็ถือว่าบรรลุภารกิจแล้วเพื่อก่อให้เกิดประเด็นผลทางการเมืองในการวิพากษ์วิจารณ์ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ทุกทิศทุกทาง โดยทาง พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้มีมาตรการป้องกันคือได้กำหนดกฎเหล็ก

¹⁵ เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ (บรรณาธิการ), “ รอบปฐมทัศน์ไม่ไว้วางใจ จี๋นวมแพ้ว ล้มล้างหมอนสิ่งแหวดล้อมเป็นพิษ ” มติชนสุดสัปดาห์, (12 พฤศจิกายน 2536), หน้า 10.

ใช้กับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคความหวังใหม่อย่างเข้มงวด นอกเหนือไปจากได้ตั้งวิป เฉพาะกิจทำการควบคุมเสียงสนับสนุนภายในพรรค โดยเน้นหนักในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพิเศษแล้ว ยังออกข่าวตักคอกเพื่อทำสงครามจิตวิทยากับสมาชิกพรรคไว้ อย่างดูเด็ด นายสนิท จันทรวงศ์ ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี พรรคความหวังใหม่ ได้กล่าวถึง ในกรณีดังกล่าวว่า¹⁶

“...ถ้าจะซื้อจริงต้องจ่าย 50 ล้านบาทต่อหัว และต้องซื้อถึง 26 คน ทั้งหมด เป็นเงิน 1,300 ล้านบาท ถึงจะล้มฝ่ายรัฐบาลได้ ถ้ามว่าใครจะกล้างทุนเก็บ เงินไว้เลือกตั้งใหม่ไม่ดีกว่าหรือ เงินขนาดนี้หา ส.ส.เข้าสภาได้ถึง 100 คน ”

เมื่อวิธีการของพรรคฝ่ายค้านที่ต้องการจะตั้งคะแนนเสียง ผ่านทางเส้นสายของตน ที่ได้วางเอาไว้ล้มเหลวหรือสื่ออาการว่าจะไม่สัมฤทธิ์ผล พรรคร่วมฝ่ายค้านจึงได้หันไปทุ่มเท วางจุดหนักไว้ที่การนำเสนอ “ ข้อมูล ” เกี่ยวกับตัวรัฐมนตรี โดยพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ มีจุดอ่อนประการหากไม่นับรวมถึงลีลาพาที่ที่เข้าใจยาก อย่างที่ พลตรี จำลอง ศรีเมือง ได้เรียกอย่าง ว่าเป็นลีลาแบบ “ นักวิชาการ ” นอกจากนี้ยังมีประเด็นใหญ่ อยู่ 2 ประเด็นที่ทำลายการยอมรับ ในตัวพลเอก ชวลิต เรื่องแรกคือปัญหา “ ลมข้างหมอน ” ในที่นี้ย่อมหมายถึงเจ้าของสำนวน หวานไหวในจดหมายฝากฝังนายตำรวจที่มีการนำมาตีพิมพ์อย่างอื้อฉาว ภายหลังจากที่ได้มี การเซ็นคำสั่งให้ พลตำรวจเอก สวัสดิ์ ออมรวิวัฒน์ ออกจากราชการไว้ก่อน และที่หมิ่นเหม่อล่อ แหลมต่อเกียรติภูมิของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ก็คือการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับกฐินอื้อฉาว ณ นครลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา เข้ากับการฝากฝังคนเข้าทำหน้าที่ในหน่วยงาน เกี่ยวกับการตรวจคนเข้าเมือง ทั้งๆ ที่ลำพังเพียงแต่จดหมาย ใบสั่ง และนามบัตร ที่สะพัดไป ใน กรมตำรวจและกระทรวงมหาดไทย ก็มากเพียงพอแล้ว เรื่องที่สอง ยังอยู่ที่ “ สิ่งแวดล้อม ” ที่ ชับซ้อนและครึกครื้นเป็นอย่างยิ่งที่เป็นที่มาของ “ เทปลับ ” 5 ม้วน ที่กล่าวกันว่าบันทึกความ นัยของการต่อรองที่มีเป้าหมายอยู่ที่ตำแหน่งผู้บริหารการเคหะแห่งชาติ และเป็นที่มาของโศกน ดที่ดิ้นที่ระบุว่าเป็นผลงานเก็งกำไรของบุคคลใกล้ชิดตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งกำลัง รับผิดชอบโครงการจัดตั้งศูนย์ราชการและเมืองใหม่ที่ ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

¹⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 12

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปครั้งนี้ ฝ่ายค้านได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายอุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ กับพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยประเด็นที่ฝ่ายค้านเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ 2 รัฐมนตรีดังกล่าว คือ ประเด็นการบริหารงานที่มีลักษณะการบริหารงานแบบแทรกแซงข้าราชการประจำ¹⁷

การอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 10-11 พฤศจิกายน 2536 นอกเหนือจากรสชาติอันเข้มข้นจากฝีปากนักการเมืองรุ่นเก๋าอย่างนายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทย และ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง อดีตหัวหน้าพรรคมวลชนแล้ว คลื่นลูกใหม่ทางการเมือง ยังฉายแสงจับต้องไปยังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนุ่ม ที่เรียกว่า “ ส.ส. กลุ่ม 16 ” ในฐานะดาวดวงเด่นในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งนี้ที่น่าสนใจติดตาม เพราะเนื้อหาอันหนักหน่วงที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านประเคนเข้าใส่ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และนายอุทัย พิมพ์ใจชน กว่าครึ่งหนึ่งเป็นฝีมือของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม 16 ทั้งสิ้น ก่อนที่จะกล่าวถึงผลงานเด่น อันเนื่องมาจากการทำการบ้านมาอย่างดีนั้น

“ ส.ส.กลุ่ม 16 ” นั้น เป็นกลุ่ม ส.ส.เดิมจากพรรคสามัคคีธรรม ซึ่งหลังจากพรรครุ่งโรจน์สูงสุดภายใต้ร่มเงาของ สภา รสช. พรรคก็มีอันแตกฉานซ่านเซ็นในเวลาอันรวดเร็ว เนื่องมาจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมมิพ จนทำให้สมาชิกพรรคแตกกระเจิงไปคนละทิศละทาง ส่วนหนึ่งได้มาสังกัดในพรรคชาติไทย อีกส่วนเข้าไปร่วมในสังกัดพรรคชาติพัฒนา โดยต่างมีความหวังว่าจะหวนกลับคืนมาสู่ความรุ่งโรจน์ได้อีกครั้งหนึ่ง แต่ผลจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ทำให้มวลสมาชิกพรรคชาติไทย และชาติพัฒนาต้องผิดหวัง เนื่องจากประชาชนขีดทางให้เดินไปบนเส้นทางพรรคฝ่ายค้าน เมื่อเป็นฝ่ายค้าน ความอบอุ่นการดูแลเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ในพรรคที่จะให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลูกพรรค โดยเฉพาะกลุ่ม ส.ส. ที่ยังมีอาวุโสทางการเมืองน้อย นอกจากนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนุ่มๆ หลายคนยังรู้สึกที่ตัวเองอยู่ภายใต้เงื่อนไขการขึ้นนำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาวุโส ซึ่งได้แตกเป็นหลายกลุ่มหลายเหล่าไม่อาจทำให้แสดงบทบาททางการเมืองได้อย่างชัดเจน จึงเกิดความอึดอัด ประกอบกับขณะนั้น พลอากาศเอก เกษตร โรจนนิล จะก้าวเข้าสู่สนามการเมือง และอาจจะพินความยิ่งใหญ่ของพรรคสามัคคีธรรมกลับคืนมาอีก ศิษย์เก่าพรรคสามัคคีธรรม ซึ่งได้อยู่ในพรรคการเมืองต่างๆ เริ่มมีการรวมตัวจับกลุ่มกันอย่างหลวมๆ อันเสมือนเป็นการเตรียมการ เพื่อรอความหวังอะไร

¹⁷ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 18 ปีที่ 1 ครั้งที่ 15 วันที่ 10 พฤศจิกายน 2536 (เอกสารทางราชการ), หน้า 102 - 171.

บางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่ม ส.ส.หนุ่ม ซึ่งเคยอยู่ร่วมกันในพรรคสามัคคีธรรม เริ่มมีการพบปะพูดคุยกันบ่อยครั้งขึ้น และนำไปสู่การรวมตัวเป็นกลุ่มไปในที่สุด¹⁸

การเกิดกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้มแข็งภายในรัฐสภาขึ้นมา เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ของประชาชน อันเป็นพลังช่วยเสริมบทบาทของพรรคฝ่ายค้านให้เข้มแข็งขึ้น คือ บทบาทการดำเนินงานของกลุ่ม 16 ซึ่งก่อตั้งขึ้นครั้งแรกที่โรงแรมสยามซิตี้ โดยมี นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ และรองหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ซึ่งในอดีตเคยเป็นแกนนำคนหนึ่งของพรรคสามัคคีธรรมเป็นแกนนำสำคัญ ในการรวมกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม 16 นี้ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2535¹⁹ ในการก่อตั้งกลุ่มครั้งแรกนั้นสมาชิกมีส่วนใหญ่ันั้นเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม แต่ได้ยุบพรรคการเมืองมาสังกัดพรรคชาติไทย และพรรคชาติพัฒนา ซึ่งได้แก่

1. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์	ส.ส. จังหวัดเชียงใหม่	พรรคชาติพัฒนา
2. นายสุชาติ ตันเจริญ	ส.ส. จังหวัดฉะเชิงเทรา	พรรคชาติพัฒนา
3. นายอิทธิ ศิริลัทธยากร	ส.ส. จังหวัดฉะเชิงเทรา	พรรคชาติพัฒนา
4. นายสนธยา คุณปลื้ม	ส.ส. จังหวัดชลบุรี	พรรคชาติพัฒนา
5. นายวิทยา คุณปลื้ม	ส.ส. จังหวัดชลบุรี	พรรคชาติพัฒนา
6. นายยงยศ อรุณเวสสะเศรษฐ	ส.ส. จังหวัดระยอง	พรรคชาติพัฒนา
7. นายประวัฒน์ อุตตะโมต	ส.ส. จังหวัดจันทบุรี	พรรคชาติพัฒนา
8. นายธานี ยี่สาร	ส.ส. จังหวัดเพชรบุรี	พรรคชาติพัฒนา
9. นายจำลอง ครุฑขุนทด	ส.ส. จังหวัดนครราชสีมา	พรรคชาติพัฒนา
10. ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	ส.ส. จังหวัดนครราชสีมา	พรรคชาติพัฒนา
11. นายบรรจง โฆษิตจिरนันท์	ส.ส. จังหวัดร้อยเอ็ด	พรรคชาติพัฒนา
12. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม	ส.ส. จังหวัดราชบุรี	พรรคชาติไทย
13. นายชูชาติ หาญสวัสดิ์	ส.ส. จังหวัดปทุมธานี	พรรคชาติไทย
14. นายเนวิน ชิดชอบ	ส.ส. จังหวัดบุรีรัมย์	พรรคชาติไทย
15. นายทรงศักดิ์ ทองศรี	ส.ส. จังหวัดบุรีรัมย์	พรรคชาติไทย
16. นายวราเทพ รัตนากร	ส.ส. จังหวัดกำแพงเพชร	พรรคชาติไทย

¹⁸ เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ (บรรณาธิการ), "วันเชือดจิว-อุทัย วันอันโดดเด่น ของ ส.ส. หนุ่มกลุ่ม 16", มติชนสุดสัปดาห์, (19 พฤศจิกายน 2536), หน้า 10.

¹⁹ ไทยไฟแนนเชียล, (12 กุมภาพันธ์ 2536), หน้า 1.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่รวมกลุ่ม 16 คนนี้ เป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก สังกัดพรรคชาติพัฒนาจำนวน 11 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดพรรคชาติไทย จำนวน 5 คน ส่วนใหญ่จะเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคสามัคคีธรรมมาก่อน จะมีที่ไม่ได้สังกัดพรรคสามัคคีธรรมมาก่อน ได้แก่ นายสรอรรถ กลิ่นประทุม สังกัดพรรคชาติไทย มาแต่เดิม, นายชูชาติ หาญสวัสดิ์ สังกัดพรรคชาติไทย, นายประวิทย์ อุดตะโมต สังกัดพรรคประชากรไทย, ว่าที่ ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี สังกัดพรรคความหวังใหม่มาก่อน โดยมีคำขวัญประจำกลุ่มว่า “พวกเดียวกัน แต่คนละพรรค” ต่อมาได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เข้ามารวมกลุ่มเพิ่มเช่น พ.ต.ท.สมชาย เพศประเสริฐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด นครราชสีมา , นายยุทธศิลป์ ฐาปนะกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา ภาพของกลุ่ม 16 ช่วงแรกถูกมองว่าเป็นการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อใช้ต่อรองทางการเมืองบางอย่าง ต่อมาได้มี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทางฝ่ายรัฐบาลได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มอีกจำนวน 4 ราย ได้แก่ นายอุดมเดช รัตนเสถียร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนนทบุรี สังกัดพรรคพลังธรรม, นาย เกษม รุ่งชนกิจเกียรติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุรินทร์ สังกัดพรรคความหวังใหม่, นาย เฉลิมชัย อุพารกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร สังกัดพรรคความหวังใหม่ และคน สดุดท้ายคือ ร.ต.หญิง พนิดา เกษมมงคล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัด พรรคเสรีธรรม ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงรายนี้ รู้จักมักคุ้นกับบรรดา ส.ส.กลุ่ม 16 เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นนายสุชาติ ตันเจริญ แกนนำของ ส.ส.กลุ่ม 16 อีกคนหนึ่ง เนื่องจากเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทราด้วยกัน และสนิทสนมกับ นายวิทยา คุณปลื้ม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีจังหวัดใกล้เคียง และอายุอานามก็ไล่เลี่ยกัน เป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเพียงรายเดียวของกลุ่ม 16

สมาชิกกลุ่ม 16 นี้ ได้ถูกมองเป็นตัวแทนของการประกาศตัวของกลุ่มผลประโยชน์ซึ่ง ประกอบด้วยมุ้งเล็ก มุ้งใหญ่ ในพรรคการเมืองฝ่ายค้านนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อผลปกป้องประโยชน์อัน เป็นที่สูงสุดของการเล่นการเมืองของแต่ละคนเท่านั้นเอง ช่วงแรกภาพพจน์และผลงานของกลุ่มยังไม่เป็นที่ประจักษ์จึงไม่ได้เป็นที่สนใจจับตามองในสายตาของคนทั่วไปเท่าใดนัก ยิ่งถ้านำไป เปรียบเทียบกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในซีกพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลแล้ว กลุ่ม 16 นั้นมี อำนาจในการต่อรองน้อยมาก เปรียบเป็นแสงที่หริบหรือยิ่งกว่าหิ่งห้อยในสนามการเมือง

นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ แกนนำของ ส.ส.กลุ่ม 16 ได้เปิดแถลงข่าวเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2536 ถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดตั้ง ส.ส.กลุ่ม 16 ว่าเกิดขึ้นจากการ รวมตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่างพรรคการเมืองที่มีอายุไล่เลี่ยกัน เพื่อต้องการดำเนิน กิจกรรมทางการเมือง ในการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในกลุ่ม เพื่อ

ประกอบการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดย นายสมพงษ์ มีความเห็นว่า ²⁰

“ ...กลุ่ม 16 ไม่ได้ตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใด และไม่ได้เป็นฐานทางการเมืองแก่พรรคการเมืองใด หรือปูทางสำหรับพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นมาใหม่ด้วย กลุ่ม 16 ต้องการทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมือง โดยจะประเมินผลงานโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลและรายงานต่อพรรคการเมืองที่สังกัด เพื่อให้พรรคเสนอต่อรัฐบาลนำข้อเสนอไปพิจารณาให้โครงการต่าง ๆ เป็นรูปธรรมและมีการกำหนดเวลาที่แน่นอน ... ”

นายประวิทย์ อุตตโมต ส.ส.จังหวัดจันทบุรี พรรคชาติพัฒนา สมาชิกในกลุ่ม 16 ได้ให้ความเห็นถึงสาเหตุของการรวมกลุ่มขึ้นมาว่า

“ ...จุดเริ่มต้นจริง ๆ ของการรวมกลุ่ม 16 นั้น ก็เพื่อต้องการพัฒนาคุณภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จะอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร เป็นแหล่งข้อมูลป้อนให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นำไปใช้ในการพูดทั้งในสภาและนอกสภาเพื่อยกระดับซึ่งกันและกัน เราไม่คิดถึงเรื่องที่เป็นฐานเสียงให้ใคร และไม่คิดว่าจะสนับสนุนใคร และพรรคไหนทั้งสิ้น ... ”

ในการดำเนินกิจกรรมของ “ กลุ่ม 16 ” นั้น ที่ประชุมของ ส.ส. “ กลุ่ม 16 ” จะทำการเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มมีจำนวนอย่างน้อย 5 คน ดำรงตำแหน่งอยู่ในวาระคราวละ 2 ปี โดยจะทำหน้าที่ในด้านบริหารกิจกรรมของกลุ่ม กำหนดทิศทางและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของกลุ่ม ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายการเมืองของกลุ่ม 16 * ทำหน้าที่ควบคุม

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1

* นโยบายทางการเมืองของกลุ่ม 16 มีด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข
2. มิใช่เป็นกลุ่มการเมืองของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง
3. มุ่งมั่นที่จะสร้างระบบการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนทุกหมู่เหล่า
4. มุ่งที่จะแสวงหาข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างเสนอแนะทั่วถึงรัฐบาล เพื่อให้บริหารงานเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม
5. มุ่งที่จะปรับปรุงและพัฒนาสมาชิกกลุ่มให้มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลและพร้อมที่จะรับฟังปัญหาจากประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ทางด้านการเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ ของกลุ่ม ทำหน้าที่เผยแพร่และพิทักษ์ศักดิ์ศรีของกลุ่ม และทำหน้าที่อื่น ๆ ตามข้อบังคับกำหนด นอกจากนี้ทางคณะกรรมการบริหารชุดดังกล่าวยังสามารถแต่งตั้งผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานได้ 1 คน เพื่อรับนโยบายจากคณะกรรมการบริหารกลุ่มไปปฏิบัติกำกับดูแลการปฏิบัติงานภายใต้ ศูนย์ ประสานงาน และสรุปประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์รายงานต่อคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ส.ส. กลุ่ม 16 นั้น เป็นกลุ่มผลประโยชน์ของคนหนุ่มสาว ที่มีฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความได้เปรียบคือเป็น คนที่มีอายุน้อย มีระดับการศึกษาสูง เป็นการระดมสมองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่างพรรค มีวัตถุประสงค์ที่จะทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนทุกหมู่เหล่า และมุ่งแสวงหาข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เสนอแนะทั้งตั้งรัฐบาลมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานและมีการแสวงหาข้อมูล โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาปรับปรุงพัฒนาระบบข่าวสารทางการเมืองให้ทันสมัย ส.ส. " กลุ่ม 16 " นี้ เป็นกลุ่มพลังสำคัญทางการเมืองที่มีส่วนผลักดันให้ประชาชนทราบข้อมูลอันแท้จริงในการบริหารงานรัฐบาล

สำหรับการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 นี้สมาชิกกลุ่ม 16 ได้เสาะหาข้อมูลเพื่อโจมตี พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และนายอุทัย พิมพ์ใจชน นั้น จากที่เคยเป็นพระอริงมาครั้งนี้อันได้ออกมาเป็นแถวหน้าในการกำหนดแนวทางด้วยตนเอง และเป็นหลักให้กับฝ่ายค้านอันเสมือนเป็นความพยายามประกาศยุคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนุ่ม (รุ่นใหม่) อย่างเต็มตัวซึ่งบทบาทนี้คงจะสืบเนื่องมาตั้งแต่เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ในกรมตำรวจถึงขั้นปลดผู้บริหารของกรมตำรวจ คือ พลตำรวจเอก สวัสดิ์ อมรวีวัฒน์ อธิบดีกรมตำรวจ เมื่อกลุ่ม 16 ได้ออกมาเคลื่อนไหวโดยพยายามจะขอพบ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เพื่อสอบถามเหตุผลในการออกคำสั่งฟ้าผ่า จากจุดดังกล่าวได้นำไปสู่การผลักดันให้มีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และได้พ่วงเอา นายอุทัย พิมพ์ใจชน ซึ่งมีประเด็นเกิดปัญหาการสั่งพักราชการ นายเพชร อิศรเสนา ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ขึ้นมาด้วย ภาวะการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 จึงตกอยู่บนความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม 16 อย่างเต็มที่ ซึ่งก็ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงความรับผิดชอบเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง มีการทำการบ้านอย่างหนัก และเป็นระบบ ข้อมูลที่นำมาอภิปรายแสดงให้เห็นถึงการเตรียมตัวค่อนข้างดี โดยเฉพาะการอภิปรายของ นายวราเทพ รัตนากร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร พรรคชาติไทย นายจำลอง ครุฑขุนทด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา, ว่าที่ ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา หรือการสรุปการอภิปรายของ นายเนวิน ชิดชอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดบุรีรัมย์ พรรคชาติไทย แสดงให้เห็นถึงคุณภาพและมีศักดิ์ศรีเทียบเท่า หรือดีกว่านักการเมืองรุ่นใหญ่หลายคน

การอภิปรายไม่ไว้วางใจ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ มีประเด็นที่สำคัญคือ มีการแทรกแซงก้าวก่ายการบริหารงานในกรมตำรวจ โดยการสั่งย้ายอธิบดีกรมตำรวจเนื่องจากมีนโยบายที่ขัดกับ พลเอก ชวลิต นอกจากนั้นยังมีการอภิปรายถึง ปัญหาเด็กฝากและการละเมิดการบริหารงานแทรกแซงข้าราชการประจำ ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง เลขาธิการพรรคกิจสังคม ได้เปิดอภิปรายโจมตี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ด้วยประเด็นเด็กฝากโดยนำจดหมายฉบับหนึ่งมาอ่าน ซึ่งมีข้อความถึง พลตำรวจเอก สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ อธิบดีกรมตำรวจ เพื่อฝากฝังนายตำรวจผู้หนึ่ง ให้ดำรงตำแหน่งในสังกัดสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ลงชื่อ “ เมียพีจีว ”

นอกจากนี้ในกรณีการเผาโรงเรียน ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง ได้อภิปรายประเด็นปัญหาภาคใต้ว่าตั้งแต่วันเกิดเหตุการณ์เผาโรงเรียนภาคใต้ ยังไม่มีใครชี้ชัดเสียว่าใครอยู่เบื้องหลังใครเป็นคนร้ายแต่ที่ผ่านมามีแนวโน้มว่าจะเป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม, ผู้บัญชาการทหารบก, แม่ทัพภาค 4 ประกอบกับผลการสืบสวนของพนักงานสอบสวน หน่วยข่าวจากตำรวจสันติบาลและกองทัพภาคที่ 4 ล้วนยืนยันว่า เป็นการกระทำของขบวนการโจรจีนคอมมิวนิสต์ (ขกจ.) และแนวร่วมพวกลาใหม่²¹ โดยผู้วางเพลิงจะได้รับการฝึกอบรมมาจากแหล่งเดียวกัน มีการวางแผนกันล่วงหน้า กระทำในลักษณะเป็นชุด แต่ละจุดเชื่อว่ามีผู้วางเพลิงไม่ต่ำกว่า 2 คน พาหนะที่ใช้เป็นรถจักรยานยนต์และรถยนต์นั่งกระบะ และนายชวน นายกรัฐมนตรี ก็พุดเช่นนั้น แต่ พล.อ.ชวลิต ออกมายืนยันว่าไม่ใช่เป็นการกระทำของขบวนการโจรจีนคอมมิวนิสต์ (ขกจ.) จนมีการจับกุม นายโต๊ะกูเฮง ซึ่งทางเลขานุการรัฐมนตรีมหาดไทย ก็ออกมาพูดว่าเป็นคนร้ายดังกล่าวเป็นแพะรับบาป แต่จากรายงานของกรมตำรวจระบุชัดเจนและยังระบุบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นพี่ชายของรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลนี้ด้วย

สิ่งนี้เองที่ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เอาความเท็จมาหลอกต่อสภา การก่อการร้ายมีชื่อพี่ชายของรัฐมนตรีอยู่เบื้องหลัง เป้าหมายหลักคือคิดแบบคนบ้าบอต้องการแยกดินแดน ดนจึงไม่เชื่อรัฐมนตรีที่ซอบปลิ้นปล้อน ตลอดเหตุการณ์นี้มี ข้าราชการตำรวจยศพลตำรวจตรี 2 นาย ต้องถูก พลตำรวจเอก สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ อธิบดีกรมตำรวจ ย้ายออกจากตำแหน่งโดยมีการสั่งการจากผู้ที่มีอำนาจ เนื่องจากรู้กำพืดของนักการเมืองบางคนในภาคใต้ ซึ่งถ้าไม่ดำเนินการย้าย ก็จะต้องขัดใจ ถ้าจะย้ายก็จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเสียขวัญและกำลังใจ และเรื่องนี้ก็เป็นสาเหตุที่ต้องมีคำสั่งให้อธิบดีกรมตำรวจออกจากราชการ เพื่อตัดประเด็นไม่ให้รู้ว่า มีนักการเมืองบางคนอยู่เบื้องหลัง เพราะถ้าเอาอธิบดีกรมตำรวจไว้ ก็จะต้องมีการสั่งการให้สืบสวนจับกุมสาวโยง

²¹ เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ (บรรณาธิการ), “ รายงานกรมตำรวจ ผลการสืบสวนสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นในภาคใต้ : เน้นเผาโรงเรียน ” มติชนสุดสัปดาห์, (19 พฤศจิกายน 2536), หน้า 15.

โยไปถึงพี่ชายของรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องได้ และสาวไปถึงนักการเมืองบางพรรคที่มีแนวความคิดแปลกใหม่ไม่ต้องการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต้องการมีการปกครองแนวใหม่

การอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายอุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นั้นมีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การจัดสรรโควตาโบนัส ของมันสำปะหลังงวดที่ 1/2537 จำนวน 1.7 ล้านตัน เพียงงวดเดียว โดยกำหนดอัตราส่วนไว้สูง ถึง 1 ต่อ 3.8 การจัดสรรครั้งนี้ ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ส่งเพียง 6 ราย โดยมี 2 รายที่ได้รับโควตาจำนวนมาก นอกจากนั้น ทำให้ผู้ส่งออกรายอื่นไม่มีโอกาสส่งออกไปยังอิตาลีในระยะนี้อย่างแน่นอน เพราะโควตาโบนัสได้จัดสรรหมดแล้ว ส่งผลให้ปริมาณมันสำปะหลังในประเทศมีมาก และส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเพราะไม่มีพ่อค้าออกไปรับซื้อการจัดสรรโควตาโบนัสในครั้งที่ผ่าน ๆ มา จะจัดเป็นงวด ๆ หลายครั้ง ไม่ใช่งวดเดียวอย่างครั้งนี้ นอกจากนี้ยังทำให้ราคาน้ำมันในประเทศตกต่ำมาโดยตลอด ขณะนี้ราคาหัวมันสดเหลือ กิโลกรัมละ 43 สตางค์เท่านั้น ซึ่งนายอุทัยเคยทำผิดพลาดมาแล้วในการยืมโควตา 5 แสนตัน เมื่อกลางปีที่ผ่านมา

2. การขายข้าวให้บริษัทยูโรอากิอิ่งค์จำนวน 280,000 ตัน โดยรัฐบาลไทยขายข้าวให้ในราคาต่ำและมีผู้ส่งออกไทยแอบแฝงตั้งบริษัทใหม่อยู่ในยูโรอากิและมีการส่งออกข้าวดังกล่าว ไปให้อิรัก ทั้งที่อิรักถูกบอยคอต และควบคุมจากองค์การสหประชาชาติ * ถือว่าการติดต่อซื้อขายครั้งนี้รัฐบาล โดยกระทรวงพาณิชย์รู้เห็นเป็นใจกับผู้ส่งออกข้าวบางรายทำให้รัฐสูญเสียผลประโยชน์เนื่องจาก ขายราคาต่ำ ขาดทุนประมาณกว่า 500 ล้านบาท

* มีการติดต่อขอซื้อข้าวจากบริษัทปีเตอร์สันเอเจนซีกับประเทศไทย 2 ครั้ง ครั้งแรก 1 แสนตันเป็นข้าว 15 % ในราคา 185 เหรียญสหรัฐ/ตันเอฟโอบี ซึ่งกรรมการต่างประเทศ (คณะกรรมการ 8 คน) หลังจากนั้นปีเตอร์สัน ก็ได้ขอซื้ออีกครั้งหนึ่ง 180,000 ตัน หลังจากนั้นได้มีการส่งตัวแทนจากสำนักงานกฎหมายเมอร์แกนแอนด์เมอร์แกนมาเซ็นสัญญา และมอบข้าวดังกล่าวให้ยูโรอากิ ซึ่งยูโรอากิเป็นบริษัทที่จดทะเบียนที่ประเทศปานามาจดทะเบียนชั่วคราวโดยมีทุนจดทะเบียนแค่ 1 หมื่นเหรียญสหรัฐ แต่มีการทำสัญญาซื้อขายข้าวเป็นมูลค่าถึง 51.8 ล้านเหรียญสหรัฐ และพนักงานก็มีแค่เสมียนคอยรับโทรศัพท์เมื่อมีการรับมอบข้าวก็ได้ส่งมอบลงเรือมารีนามารีน เรือดังกล่าว เป็นของบริษัทในกลุ่มนครหลวงค้าข้าว และในสัญญาฉบับมอบข้าวระบุว่า จะไปส่งปลายทางที่ประเทศบัลแกเรีย แต่จริง ๆ เป็นการส่งเข้าไปให้อิรักซึ่ง บริษัทไชยพรค้าข้าวได้ออร์เดอร์จากอิรักจำนวน 280,000 ตัน ในราคาตันละ 265 เหรียญสหรัฐ / ซีแอนด์เอฟ

3. การแลกข้าวกับปุ๋ยของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีปัญหาไม่มีการตรวจสอบสัญญาในการแลกเปลี่ยน ซึ่งนายอุทัย เป็นคนเซ็นสัญญาดังกล่าว โดยไม่ได้มีการระบุราคาปุ๋ยที่ประเทศฟิลิปปินส์ สามารถกำหนดราคาปุ๋ยได้ในราคาสูงประมาณ 4,200 บาท/ตัน ในขณะที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถขายให้เกษตรกรในราคาต่ำ เพียง 3,800 บาท/ตัน

4. จากโครงการแทรกแซงราคาหมู ในการให้ซื้อหมูชำแหละ เข้าเก็บในวงเงิน 150 ล้านบาท โดยเป็นเงินยืมปลอดดอกเบี้ย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน 50 ล้านบาทแรก ได้ให้ชุมนุมสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรทั่วประเทศจำนวน 35 ล้านบาท และให้เอกชนจำนวน 2 ราย 15 ล้านบาท และอีก 50 ล้านบาท กรมการค้าภายในก็ประกาศให้คนทั่วไปมาร่วมโครงการ ซึ่งมีผู้ผ่านการคัดเลือกรวม 5 ราย อีกงวดหนึ่ง 50 ล้านบาท มีผู้ผ่านการคัดเลือกและมีรายเดิมร่วมอยู่ด้วย ก็ผ่านการคัดเลือกไปด้วย ทั้งนี้ประกาศของกรมการค้าภายในดังกล่าวให้เวลายื่นข้อเสนอสั้นมาก ทำให้บางรายไม่สามารถยื่นข้อเสนอได้และมีบางรายได้รับประโยชน์ โดยบริษัทเฟรสบีทโพรเซดซึ่งที่ตั้งอยู่ จังหวัดนครปฐม เป็นฐานเสี่ยงให้พรรคการเมืองพรรคหนึ่งในนครปฐม แต่ปรากฏว่าการจัดสรรเงินยืมให้ชุมนุมสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรทั่วประเทศแค่ 35 ล้านบาทเท่านั้น แต่เงินที่เหลือตกเป็นของเอกชนไม่กี่ราย

5. การสั่งพักราชการ นายพชร อิศรเสนา ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ทำให้ข้าราชการเสียขวัญและกำลังใจและไม่มีความเป็นธรรม ซึ่งปลัดเป็นคนดีมีฝีมือ ซึ่งนายกรัฐมนตรีก็เคยพูดไว้ เมื่อตั้งการอภิปรายไม่ไว้วางใจคราวที่แล้ว ทำให้เห็นว่านายอุทัยไม่มีลักษณะการเป็นผู้นำ และนักบริหารที่ดี ทำลายขวัญ และกำลังใจข้าราชการ

ภายหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจได้มีการลงมติ ผลการลงมติดังนี้ปรากฏว่า ฝ่ายรัฐบาลชนะ คือ

ตารางที่ 3.3 : แสดงผลการลงมติในญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

ผลการลงมติญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล			
รัฐมนตรีที่ถูกยื่นญัตติ	ไว้วางใจ	ไม่ไว้วางใจ	งดออกเสียง
1. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ	191	164	5
2. นาย อุทัย พิมพ์ใจชน	191	167	2

สรุปผลของการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งนี้คำชี้แจงของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ พยายามที่จะให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภา และประชาชนที่ฟังรายการถ่ายทอดสดเข้าใจว่าตนเองนั้นเป็นคนดี ส่วนคนที่ไมตินั้นเป็นคนแวดล้อมที่ใกล้ชิด แต่แม้ผู้ใกล้ชิดจะไม่ดีก็ไม่อาจทำอะไรได้เพราะ พลเอก ชวลิต เป็นคนดี หลังจากที่ได้มีการชี้แจงต่อสภาแล้ว พลเอก ชวลิต ก็ตกที่นั่งอยู่ในภาวะลำบาก เพราะคำอภิปรายของ ว่าที่ ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี และนาย เวนิน ชิตชอบ ได้ระบุถึงพฤติกรรมอันมิชอบของคนใกล้ชิดพร้อมทั้งได้แสดงพยานหลักฐานประกอบ นั่นคือ เทปบันทึกเสียง ที่ดักฟังทางโทรศัพท์รวม 7 ชุด ซึ่งคนใกล้ชิดที่ถูกอ้างในคำอภิปรายได้แก่ คุณหญิงพันเครือ ยงใจยุทธ ภริยาของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ, เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ,น้องสาวเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, ที่ปรึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นต้น ข้อกล่าวหาที่ฝ่ายค้านได้นำเสนอทั้งหมด พลเอก ชวลิต ได้ลุกขึ้นชี้แจงสั้นๆ ว่า ไม่เป็นความจริง ซึ่งได้สร้างความข้องใจสงสัยให้กับตัว พลเอก ชวลิต มากพอสมควร แต่เมื่อสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ได้เสนอข่าวในเช้าวันรุ่งขึ้นของการอภิปราย โดยแทบทุกฉบับได้นำรายละเอียดบทสนทนาทางโทรศัพท์ระหว่างผู้ใกล้ชิด พลเอก ชวลิต กับบุคคลอื่น มาตีพิมพ์อย่างละเอียดก็ยิ่งจะทำให้ภาพของ พลเอก ชวลิต เสียหายแผ่ขยายออกไปกว้างขวางยิ่งขึ้น และสิ่งนี้เองที่แสดงให้เห็นถึงคะแนนไว้วางใจที่ได้รับจากสมาชิกร่วมรัฐบาลจำนวน 191 เสียง ที่ยกมือสนับสนุนจึงค่อนข้างสวนทางกับความรู้สึกของประชาชนไม่น้อย พลเอก ชชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนาที่ประเมินจากกระแสความรู้สึกของประชาชน และกล่าวถึงผลการลงมติให้แก่ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ว่า “ ผมถือว่าเป็นชัยชนะของผู้แพ้ ”²²

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจครั้งที่ 3

การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ชวน หลีกภัย ครั้งที่ 3 เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 27 - 29 กรกฎาคม 2537 การยื่นญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ภายใต้การบริหารของ นายชวน หลีกภัย ครั้งนี้ถือว่าเป็นครั้งที่ 3 นับตั้งแต่รัฐบาลชุดนี้เข้าบริหารราชการแผ่นดิน และเป็นที่น่าสังเกตว่าในการยื่นอภิปรายครั้งนี้เป็นการไม่ไว้วางใจเป็นรายบุคคล รัฐมนตรีที่จะต้องถูกอภิปรายชักฟอกในครั้งนี้ จำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรี นายบุญชู โรจนเสถียร ,รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ,รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นาวาตรีประสงค์ สุ่นศิริ , และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม พันเอกวินัย

²² เรื่องชัย ทรัพย์สินรันดร์ (บรรณาธิการ), “ คนใกล้ชิดเป็นพิษ-เป็นภัย ต้องจัดการ ” มติชนสุดสัปดาห์. (19 พฤศจิกายน 2536), หน้า 19.

สมพงษ์ ซึ่งผู้นำพรรคฝ่ายค้านได้อภิปรายว่า รัฐมนตรีทั้ง 4 ท่าน มีความบกพร่องในการบริหารงาน 4 ประการ คือ ²³

1. ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย
2. ด้านการต่างประเทศซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ และบริหารงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จนทำให้เกิดความเสื่อมเสียชาติศรัทธาจากชาวโลกทั้งหลาย
3. ในเรื่องเกี่ยวกับการจราจรในกรุงเทพมหานคร มีเบื้องหน้าเบื้องหลังที่ นายบุญชู โรจนเสถียร รองนายกรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบ
4. การบริหารงานที่ผ่านมาไม่ชอบมาพากล

สิ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่เหลือวิสัย ที่ฝ่ายค้านจะไว้วางใจรัฐมนตรีทั้ง 3 คนนี้ได้เปิดการอภิปรายครั้งนี้ มีลักษณะที่เป็นการอภิปรายเรื่องการบริหารงานที่ผิดพลาด ทำให้รัฐบาลสูญเสียผลประโยชน์ และการไม่สามารถที่จะควบคุมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมีรัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายว่าบริหารงานผิดพลาดรุนแรง และถูกอภิปรายถึง 3 ครั้ง ในการเปิดอภิปรายทุกครั้งที่ผ่านมา คือพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ตลอดจนการอภิปรายครั้งนี้ได้มุ่งเน้นการอภิปรายไม่ไว้วางใจไปที่พรรคพลังธรรม คือมีรัฐมนตรีในสังกัดพรรคพลังธรรมถึง 3 คน และบรรยากาศในการอภิปรายนั้นไม่มีความเหมาะสม เพราะเหตุที่ประเทศไทยอยู่ระหว่างการเป็นเจ้าภาพในการประชุมอาเซียน

การยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจในครั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า พรรคฝ่ายค้านได้มุ่งเป้าหมายไปที่พรรคพลังธรรม โดยเฉพาะการยื่นอภิปรายนายบุญชู โรจนเสถียร นั้น ไม่เคยปรากฏพบว่าการอภิปรายที่ผ่านมายังไม่เคยที่ รองนายกรัฐมนตรี จะถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ พลันที่ญัตติเข้าสู่สภา นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย พรรคพลังธรรม ได้ตั้งข้อสังเกตทันทีว่า เป็นญัตติที่แปลกประหลาดที่สุด เพราะมีการไม่ไว้วางใจรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีฐานะทางการบริหารไม่ชัดเจน เนื่องจากอยู่ในฐานะผู้รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีอีกทอดหนึ่ง ²⁴ และทางพรรคฝ่ายค้านได้อ้างเอาสาเหตุว่านายบุญชู โรจนเสถียร รับผิดชอบการแก้ไขปัญหาการจราจร ซึ่งประสบความสำเร็จ จึงจำเป็นต้องถูกอภิปรายและไม่แปลกอะไร แต่สาเหตุหลักที่ได้มีการยื่นญัตติในครั้งนี้ ที่พรรคฝ่ายค้านได้พุ่งเป้าหมายไปที่พรรคพลังธรรมนั้น ก็เป็นที่ทราบกันดีว่า มาจากปัญหาความขัดแย้งกันภายในพรรคพลังธรรม

²³ เดลินิวส์ (28 กรกฎาคม 2537) : 19.

²⁴ เรื่องชัย ทรัพย์สินนรินทร์ (บรรณาธิการ) " ผักเทข้มมูลลับ เสีย ป.- หุ่นสื่อสาร รวมเชือดวินัย สมพงษ์ " มติชนสุดสัปดาห์ , (23 กรกฎาคม 2537), หน้า 12.

ด้วยกันเองระหว่าง สมาชิกสายวัดกับสมาชิกสายรัฐมนตรี โดยสมาชิกสายวัดต้องการให้พรรคพลังธรรมทบทวนการร่วมรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย หรือเป็นที่เข้าใจง่าย ๆ ว่าอยากให้พรรคพลังธรรมถอนตัวออกจากการร่วมคณะรัฐบาล ซึ่งสมาชิกในสายรัฐมนตรีมีความต้องการที่จะให้พรรคพลังธรรมอยู่ร่วมกับรัฐบาลต่อไป ความขัดแย้งในจุดนี้ ที่ทางพรรคฝ่ายค้านก็ต้องการที่จะสร้างจุดร่วมกับสมาชิกสายวัด โดยการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี โดยคาดหวังว่าจะได้รับความร่วมมือจากบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสายวัด ที่ต้องการจะให้รัฐมนตรีของพรรคพลังธรรมชุดปัจจุบัน พ้นจากตำแหน่งในคณะรัฐบาล และพ้นจากตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคพลังธรรมด้วยนั่นเอง

ซึ่งประเด็นนี้พรรคฝ่ายค้านได้วิเคราะห์ มองจากความขัดแย้งกันภายในพรรคพลังธรรมแล้ว ก็มีโอกาสนั้นไปได้ที่บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคพลังธรรม อาจจะตัดสินใจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ การไม่เข้าร่วมประชุมในวันลงมติอภิปรายไม่ไว้วางใจ หรือยื่นข้อมูลเกี่ยวกับรัฐมนตรีทั้ง 3 คน ที่ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจให้กับทางพรรคฝ่ายค้าน เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในส่วนของสายวัดต้องการที่จะให้รัฐมนตรีทั้ง 3 คน ถอนตัวออกจากการร่วมรัฐบาล ซึ่งตรงกับเป้าหมายของพรรคฝ่ายค้านที่ตั้งความหวังไว้ว่า เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสายวัดได้เข้ามาควบคุมอำนาจการบริหารงานภายในพรรคพลังธรรม ที่จะจัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ โอกาสที่พรรคพลังธรรมจะถอนตัวออกจากการร่วมคณะรัฐบาลนั้นมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ทางเลือกของนายชวน นายกรัฐมนตรี ก็คงต้องหาทางออกซึ่งก็มีเพียงแค่การยุบสภาผู้แทนราษฎร กับการปรับคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ เท่านั้น แต่ไม่ว่าทางออกของรัฐบาลจะดำเนินไปวิธีทางใดใน 2 ทางออกนี้ ก็ล้วนแต่เป็นความต้องการของพรรคร่วมฝ่ายค้านทั้งสิ้น คือถ้าเกิดว่า นายชวน นายกรัฐมนตรี เลือกทางออกโดยการยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว พรรคฝ่ายค้านสามารถประเมินได้ว่า ถ้าจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ย่อมอยู่ในสถานะที่ได้เปรียบกว่าฝ่ายรัฐบาลเพราะจากการบริหารงานที่ผ่านมา รัฐบาลก็ไม่ได้ทำผลงานอะไรที่ออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมมากนัก ดังนั้นเมื่อมีการเลือกตั้งใหม่ พรรคชาติไทยและพรรคชาติพัฒนา จะต้องได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรมากกว่าในการเลือกตั้งในสมัยนี้ แต่ถ้าเกิดว่านายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้เลือกเอาวิธีทางปรับคณะรัฐมนตรีเสียใหม่แทนการยุบสภาผู้แทนราษฎร ก็เข้าทางที่พรรคฝ่ายค้านได้คาดการณ์ไว้เช่นกัน คือเมื่อมีการปรับพรรคพลังธรรมออกจากการเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่นายกรัฐมนตรี จะต้องดึงพรรคร่วมฝ่ายค้านพรรคใดพรรคหนึ่ง ระหว่างพรรคชาติไทย กับพรรคชาติพัฒนา เข้าไปแน่นอน

ซึ่งประเด็นนี้เองเป็นเหตุให้พรรคร่วมฝ่ายค้าน คือ พรรคชาติไทย กับพรรคชาติพัฒนา ซึ่งถึงแม้จะอยู่ในพรรคร่วมฝ่ายค้านด้วยกัน แต่ก็ต่างเกิดความระแวงซึ่งกันและกัน และกลัวว่า

พรรคตรงข้ามจะรีบฉวยโอกาสเข้าไปร่วมในการจัดตั้งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลของนายชวน ก่อนอีกพรรคหนึ่ง จึงไม่แปลกอะไรที่ทั้ง 2 พรรคฝ่ายค้านต่างก็พยายามหาทางที่จะลดความน่าเชื่อถือของอีกฝ่ายหนึ่ง รายละเอียดของการเปิดอภิปรายมีดังนี้ คือ

การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีประเด็นทางการเมืองที่เคยอภิปรายมาแล้วในสมัยการเปิดอภิปรายครั้งที่ 1 และ 2 คือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ปัญหาการลอบวางระเบิดที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในช่วงที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวรวม 11 ครั้ง นอกจากนี้ยังเกิดเหตุการณ์ลอบวางเพลิงโรงเรียนในจังหวัดภาคใต้²⁵ และล่าสุดเกิดเหตุการณ์หญิงสาวเขา 26 กินยาตายบนโรงพัก ซึ่งอาจจะเกิดจากความบกพร่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็เป็นได้ตลอดจนยุคที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ประชาชนไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นอย่างมากผู้ก่ออาชญากรรมปฏิบัติการอาชญากรรม เช่นการปล้นรถเมล์ตอนเที่ยงวันในใจกลางกรุงเทพมหานคร และการปฏิบัติการปล้นจี้ราษฎรอย่างมากมายตามบ้านเรือน และตำรวจไม่สามารถปราบปรามให้ประชาชนมีขวัญกำลังใจกลับคืนมา

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายบุญชู โรจนเสถียร ได้ถูกอภิปรายในเรื่องการบริหารงานเรื่องการแก้ปัญหาการจราจรที่ นายบุญชู โรจนเสถียร ขาดความเด็ดขาดในการแก้ไขปัญหาการจราจรที่ขาดความเด็ดขาดในการแก้ไขปัญหา ทำให้ส่งผลเสียหายแก่ประเทศ เรื่องการสร้างรถไฟลอยฟ้าหรือรถไฟใต้ดิน รวมทั้งนโยบายในการแก้ปัญหาการจราจรยังไม่ถูกจุดอีกด้วย

การเปิดอภิปรายทั่วไป รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ ในการอภิปรายครั้งนี้ได้ตกเป็นจำเลยทางการเมือง ที่พรรคฝ่ายค้านได้เตรียมข้อมูลมาเพื่อโจมตีถล่ม ด้วยข้อกล่าวหาว่า ทำให้ประเทศไทยเสื่อมเสียในสายตาของชาวต่างประเทศ และส่งผลกระทบต่อสถาบันรัฐสภา ไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองให้ประเทศไทยได้พ้นข้อกล่าวหาว่า ประเทศไทยให้การสนับสนุนเขมรแดง เกี่ยวข้องกับกรณีสหรัฐอเมริกางดการออกวีซ่าให้นักการเมืองประเทศไทย ดำเนินนโยบายต่างประเทศผิดพลาดหลายประการ เช่นกรณีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศดำเนินนโยบายแบบลิ้น 2 แฉก ดีสองหน้า และกล่าวถึงการที่ นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ ไปสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

²⁵ " ขั้วรัฐมนตรี " สยามรัฐ (28 กรกฎาคม 2537) : 1,2.

²⁶ " ผลสอบน้องหลิวตายฟรี " เดลินิวส์ (26 กรกฎาคม 2537) : 1.

ถือว่าเป็นการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด เพราะเอาประเทศไทยไปรวมกับกลุ่มประเทศที่ยากจน กลุ่มอันธพาลบางประเทศ ตลอดจนนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศมีนโยบายที่สวนทาง ขัดกับมติประชาคมโลกและไม่มีความแน่นอน เช่น การที่ประเทศไทยได้เชิญประเทศพม่ามา ร่วมประชุมอาเซียนนั้นเป็นสิ่งที่สวนทางกับมติของประชาคมโลก เพราะนโยบายของโลกดังนี้ กำลังต่อต้านการปกครองระบบเผด็จการของประเทศพม่าอยู่ พรรคร่วมฝ่ายค้านจึงเห็นว่า การดำเนินงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจึงไม่มีความน่าเชื่อถือ

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม พันเอก วินัย สมพงษ์ ในภาพรวมของการอภิปรายไม่ไว้วางใจมีหลายประเด็น คือ ไม่สามารถแก้ไข วิกฤตจราจรในกรุงเทพมหานคร, ปัญหาการทุจริตเรื่องการจัดซื้อเครื่องอุปกรณ์ และเครื่องบิน ปัญหาเรื่องโครงการสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ อาทิ โครงการไฮปเวลล์ ที่ยังไม่คืบหน้าในการ ก่อสร้าง, ปัญหาการทุจริตเรื่องโทรศัพท์. สำหรับสัญญาของโครงการขนส่งขนาดใหญ่ 3 - 4 โครงการในปัจจุบัน โครงการที่ได้ทำสัญญาไว้แย่งที่สุดคือ “โครงการไฮปเวลล์” นอกจากนี้ในการประกวดราคาสร้างถนนหลายสายเส้นทาง ก็ต้องมีการให้เงินตอบแทนค่าคอมมิชชั่นกัน บางโครงการก็จ่ายค่าตอบแทน

ในวันที่ 3 ของการเปิดอภิปราย คือวันที่ 29 กรกฎาคม 2537 เป็นวันที่สภาผู้แทนราษฎรจะต้องลงคะแนนเสียงในการเปิดอภิปราย ที่ผ่านมาเมื่อวันที่ 27 - 28 กรกฎาคม 2537 ผลการลงคะแนนเสียงปรากฏดังนี้

ตารางที่ 3.4 : แสดงผลการลงมติในญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเป็นรายบุคคล

ผลการลงมติญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล			
รัฐมนตรีที่ถูกยื่นญัตติ	ไว้วางใจ	ไม่ไว้วางใจ	งดออกเสียง
1. นายบุญชู โรจนเสถียร	190	160	-
2. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ	191	164	-
3. นาวาตรี ประสงค์ สุ่นศิริ	191	164	-
4. พันเอก วินัย สมพงษ์	191	165	-

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติครั้งที่ 3 นั้น รัฐบาลก็สามารถที่จะชนะคะแนนอย่างเอกฉันท์ คือ ได้รับคะแนนความไว้วางใจ 191 คะแนน และคะแนนไม่ไว้วางใจต่ำสุด 160 คะแนน การอภิปรายครั้งนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเก่าที่ซ้ำซากกับการอภิปรายในครั้งที่ 2 เช่น เรื่องการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนซึ่งพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รับผิดชอบอยู่ แต่การอภิปรายครั้งนี้ ฝ่ายรัฐบาลได้หาช่องทางที่จะอภิปรายฝ่ายค้านกลับด้วยเช่น เรื่องการค้ายาเสพติด ของนายวัฒนา อิศวเหม จนต้องมีการเปิดประชุมลับขึ้น เพื่อชี้แจงหลักฐานเรื่องการค้ายาเสพติดและกัญชา ของนายวัฒนา อิศวเหม ที่ทางประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มอบหลักฐานไว้กับ นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ จนต้องทำให้พรรคฝ่ายค้านเปิดประชุมลับ ในการอภิปรายครั้งนี้ขึ้น

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจครั้งที่ 4

การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ชวน หลีกภัย ครั้งที่ 4 เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 17 - 18 พฤษภาคม 2538 ภายหลังจากคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ตีความตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยคณะกรรมการกฤษฎีกาชุดใหญ่ ปรากฏออกมาแล้วว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ มุ่งประสงค์ต่อผู้ที่เป็น “ เกษตรกร ” ซึ่งมีฐานะยากจนเป็นสำคัญ หมายความว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ เพื่อให้ประโยชน์ตกแก่ราษฎรชาวไทย อันมีคุณสมบัติเป็น “ ผู้ยากจน ” และเป็นผู้ “ มีอาชีพทางเกษตรกรรม ” ตามความเป็นจริงเป็นเบื้องต้นทั้งราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติดังกล่าวนั้น ต้องเป็นผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินประการหนึ่ง หรือมีที่ดินทำกินแต่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต อีกประการหนึ่งด้วย คณะกรรมการกฤษฎีกายังพิจารณาต่อไปถึงการแจกเอกสารสิทธิ์ตามกฎหมายฉบับนี้ว่า หากเป็นการแจกให้กับบุคคลซึ่งขาดคุณสมบัติข้างต้น การแจกนั้นย่อมฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่อาจบังคับใช้ได้ และต้องทำการเพิกถอนเสีย

กระแสการตรวจสอบจากสาธารณะมีการขยายตัวขึ้นอย่างรุนแรง จากบุคคลหลายสาขา อาชีพกระจายไปทั้งแนวกว้างและแนวลึก พรรคการเมืองฝ่ายค้านออกโรงโจมตี นักวิชาการต่างออกมาแสดงความไม่เห็นด้วยในเรื่องดังกล่าว สื่อมวลชนมีการเสนอข่าวสารอย่างละเอียดชัดเจน กลุ่มพลังมวลชนเรียกร้องให้รัฐบาลทบทวนผลงานจากการแจกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 และความรับผิดชอบของรัฐบาล ที่มีความไม่ชอบมาพากลเกิดขึ้น * เนื่องจากจำนวนเอกสารสิทธิ์ที่แจกไปนั้นมีผู้ซึ่ง มิใช่ “ เกษตรกรยากจน ” ปะปนได้รับที่ดินทำการรวมอยู่ด้วย และหลัง

* รายละเอียดประเด็นข้อพิพาทกรณีการออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 จะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 โดยละเอียดต่อไป.

จากการตีความเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 แล้ว ทางด้านพรรคฝ่ายค้านโดยแกนนำของ กลุ่ม 16 หลายคนได้ออกมาเรียกร้องให้ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้นำรัฐบาลให้ออกมาขอโทษประชาชนและแสดงความรับผิดชอบด้วยการลาออก โดยกล่าวว่า²⁷

“ขณะนี้รัฐบาลไม่มีความชอบธรรมที่จะเรียกร้องหาวินัย และมารยาททางการเมืองอีกแล้ว หากเรียกหากก็ไม่แตกต่างจากการเรียกหา มารยาทโจร”

พร้อมทั้งได้แสดงท่าทีที่จะไม่ไว้วางใจรัฐบาล ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ที่จะมีขึ้นในระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 17 - 18 พฤษภาคม 2538 เป็นการอภิปรายครั้งสุดท้าย ในสมัยของรัฐบาล ชวน หลีกภัย ซึ่งในการอภิปรายครั้งนี้มีผลกระทบต่อสถานภาพรัฐบาล ในยุคของนายชวน หลีกภัย มากที่สุดคือทำให้รัฐบาลต้องตัดสินใจไม่ลงมติในวันที่ 19 พฤษภาคม 2538 และรัฐบาลได้ตัดสินใจยุบสภาในวันที่ 19 พฤษภาคม 2538 การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจครั้งนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐบาลต้องยุบสภาเพราะ การบริหารประเทศขาดความชอบธรรม การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งนี้ พรรคการเมืองฝ่ายค้านได้วางตัวหลักสำคัญ สำหรับผู้ดำเนินการอภิปรายไว้จำนวน 17 คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม 16 ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจที่จะนำข้อมูลทั้งหลายมาตีแผ่ให้กับประชาชนได้รับทราบ ซึ่งในการอภิปรายในครั้งนี้ถือว่า นายเนวิน ชิดชอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดบุรีรัมย์ พรรคชาติไทย ได้เป็นแกนนำสำคัญในการอภิปราย²⁸

ฝ่ายค้านได้วางตัวผู้ที่จะอภิปรายไว้ทั้งหมด 17 คน วันที่ 17 พฤษภาคม 2538 มีนายบรรหาร ศิลปอาชา, นายมนตรี พงษ์พานิช, นายพินิจ จันทรสุรินทร์, นายชิงชัย มงคลธรรม, นายณรงค์เลิศ สุรพล, นายเกษม รุ่งชนะเกียรติ, นายไพจิตร ศรีวรขาน, นายมุก สุไลมาน, นายสมักร สุนทรเวช, และร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง

²⁷ อานันท์ ธนูวานิชย์, “บนสถานการณ์ตึงเครียด ยุคตะแบง 3 ไม่วางไฟ ไม่ลาออก ไม่ยุบสภา” เนชั่นสุดสัปดาห์, (31 มีนาคม - 6 เมษายน 2538), หน้า 16.

²⁸ ทีมข่าวสารการเมือง, “รัฐบาลชวนล่มสลาย ลากถูประชาธิปไตยกันต่อไป” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, (21 - 27 พฤษภาคม 2538) : หน้า 6-7.

วันที่ 18 พฤษภาคม 2538 มีนายอนุรักษ์ จูริมาศ, นายประกิต พลเดช, นายदनัยฤทธิ์ วัชรภรณ์, นายสมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล, นายบุญชู ตริทอง, นายวราเทพ รัตนากร และนาย เนวิน ชิดชอบ²⁹

เนื้อหาสาระการอภิปรายที่เป็นประเด็นหลัก ที่ทำให้รัฐบาลต้องคืนอำนาจให้กับประชาชนคือ การอภิปรายถึงการปฏิบัติงานของ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ³⁰ นอกจากนั้นก็ยังมีการบริหารงานกระทรวงอื่น ๆ อีก เช่นกระทรวงมหาดไทย ,กระทรวงศึกษาธิการ , กระทรวงคมนาคม , กระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงมหาดไทย ในประเด็นเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น กรณีเหตุการณ์เผาสวนยางในภาคใต้ กรณีการปล้นเงินธนาคาร ที่ยังไม่มีอะไรคืบหน้า กรณีปัญหาบ่อน, ซ่อง, สถานบริการ, และ " ส่วย " รวมถึงปัญหาการโยกย้ายข้าราชการในกรมตำรวจ และที่ต้องจับตาก็คือข้อมูลลับ ที่ถูกเปิดเผยมาจากคนคนในรัฐบาลด้วยตนเอง คือ กรณีอื้อฉาวเรื่องการจัดซื้อเรือยอชต์เรือสำราญ และกรณีอื้อฉาวเรื่อง พั้วพันผลประโยชน์ในการอนุมัติจัดตั้งโรงรับจำนำ

กระทรวงศึกษาธิการ จะถูกเปิดอภิปรายเล่นงานในเรื่องของ กรณีการสะสางปัญหาอื้อฉาวเรื่องพฤติกรรมของสงฆ์ในกรณีของนักบวช " ยันตระ " และการล้มเหลวในการบริหารงานในกระทรวง เช่น เรื่องนโยบายโรงเรียนใกล้บ้าน, ปัญหาผลประโยชน์เรื่อง " นมบูด "

กระทรวงพาณิชย์ในเรื่องปัญหาราคาสินค้าขึ้นราคา จนประชาชนได้รับความเดือดร้อน, ปัญหาปุ๋ยและปูนซีเมนต์ขึ้นราคา ,ปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรของเกษตรกรลดลง เช่น ข้าวราคาตกต่ำ ,มันสำปะหลังราคาตกต่ำ เป็นต้น

กระทรวงคมนาคม เกี่ยวกับด้านปัญหาการจราจร ปัญหาผลประโยชน์ในการประมูลก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ และที่สำคัญคือ กรณีปัญหาที่นางสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ถูกสมาคมผู้เดินรถเอกชนร้องเรียนว่าบริหารงานโดยไม่ชอบมาพากล เป็นต้น

²⁹ ประภาส ปิ่นตอกแต่ง "ซากวาเทกรรมอภิปรายไม่ไว้วางใจ การเมืองเรื่องเวลา และพื้นที่หน้าจอ", สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, (28 พฤษภาคม - 3 มิถุนายน 2538) : หน้า 15-16.

³⁰ ประภาส ปิ่นตอกแต่ง " ชวน 4 หืดขึ้นคอก่อนชนะโหวตระวังพลิกหลังซัฟฟอก ",สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, (14-20 พฤษภาคม 2538) : หน้า 8-9.

กระทรวงการต่างประเทศ เกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงด้านชายแดนไทย - พม่า ปัญหาผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง ปัญหาสิทธิมนุษยชน และปัญหาเขมรแดง เป็นต้น

นอกจากนั้น การบริหารงานในกระทรวงต่าง ๆ ในการกำกับดูแลโดยมีสมาชิกในสังกัดของพรรคประชาธิปัตย์โดยตรงเป็นผู้เข้าไปกำกับดูแล เช่น เรื่องผลประโยชน์น้ำมันเถื่อน ซึ่งเรื่องนี้เป็นลี้มที่ทิ่มตอกย้ำให้เกิดรอยร้าวแตกแยก ระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคพลังธรรม ผู้ออกมาเปิดโปงปัญหานี้มาแต่ต้นให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น และสมาชิกของพรรคประชาธิปัตย์ผู้ที่จะถูกเป็นเป้าหมายอภิปรายโจมตี นั้นไล่ลงมาตั้งแต่ตัวนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ลงมาเนื่องจากประกาศตัวเป็น “เจ้าหลักการ” ผู้ยึดกฎหมายเป็นที่ตั้ง แต่ความผิดพลาดในการบริหารงานด้านต่าง ๆ จนไปถึงเรื่องการขาดความชอบธรรมในเรื่อง สปก.4 - 01 ที่อื้อฉาว เพราะมีนายทุน พรรคพวก ญาติพี่น้อง ซึ่งล้วนแต่เป็นคนสนิทใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์พรรคประชาธิปัตย์แทบทั้งสิ้น ได้รับเอกสารสิทธิอย่างไม่ถูกต้อง แม้ว่าจะอ้างว่า พรรคได้รับผิดชอบทางการเมืองไประดับหนึ่งโดยให้ นายนิพนธ์ พร้อมพันธ์ และนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ลาออกไปแล้ว และยังดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยการสั่งเพิกถอน สปก.4 - 01 ที่จังหวัดภูเก็ต ไปบางส่วนแล้วก็ตาม หากแต่ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2536 และการตีความของกฤษฎีกา รวมตลอดถึงรายชื่อบุคคลที่ได้รับ สปก.4 - 01 ซึ่งพรรคร่วมฝ่ายค้านได้นำข้อมูลเล็กๆ มาเปิดเผยข้อมูลกลางสภาผู้แทนราษฎร ให้ประชาชนได้รับทราบนั้นน่าจะเป็นคำตอบได้ชัดเจนว่า รัฐบาลมีความชอบธรรมอยู่หรือไม่ แม้ว่าฝ่ายรัฐบาลจะตอบโต้กลับว่ามีบรรดาญาติพี่น้องคนสนิทของฝ่ายค้านก็ได้รับ สปก.4 - 01 เช่นกัน ก็ดูจะเป็นการขวางงูไม่พันคอ เพราะฝ่ายรัฐบาลนั้นเป็นผู้รักษากฎหมาย ใครผิดก็ต้องดำเนินการทันที ไม่ใช่เป็นผู้เลือกปฏิบัติและทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องเสียเอง จนฝ่ายค้านนำข้อมูลมาเปิดเผย จึงได้มีการลดกระแสดังกล่าวด้วยการให้รัฐมนตรีในสังกัดลาออก เพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพอยู่รอดอย่างที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนี้³¹

การปฏิรูปที่ดินของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งรับผิดชอบสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินนโยบายปฏิรูปที่ดินของรัฐบาล ได้ทำการปฏิรูปที่ดินอย่างผิดพลาดจนเป็นจุดอ่อนที่ทำให้รัฐบาลจะต้องรับผิดชอบในการกระทำการดังกล่าวการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลชวน หลีกภัย ได้แจกที่ดินไปแล้วถึง 11 ล้านไร่ การแจกเอกสารสิทธิที่มีปัญหาถือจังหวัดภูเก็ต จากอภิปรายของ นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทยได้กล่าวว่า จังหวัดภูเก็ต

³¹ สมชาย ปรีชาศิลปกุล, “คืนอำนาจให้ประชาชนแต่การหย่อนบัตร” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (2 - 8 เมษายน 2538) : หน้า 9.

นั้นไม่สมควรที่จะนำมาปฏิรูปที่ดิน เพราะจังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศทิวทัศน์งดงามเหมาะแก่การท่องเที่ยวและนันทนาการ และการนำมาปฏิรูปนั้นก็มิได้ปฏิรูปที่ดินให้กับเกษตรกรที่ยากไร้ ผิดไปจากเจตนารมณ์เดิมของผู้ทำการปฏิรูป ซึ่งได้เรื่องนั้นทางพรรคฝ่ายค้านได้มีการตั้งคณะกรรมการรวบรวมข้อมูลการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน สปก.4-01 ซึ่งประกอบไปด้วย นายเสนาะ เทียนทอง เป็นประธาน, นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ, ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง เป็นรองประธาน, มีคณะร่วมทำงาน อาทิ นายเนวิน ชิดชอบ, นายวราเทพ รัตนากร, นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล, นายดุสิต ไสภิตชา เป็นต้น โดยเป็นคณะทำงานตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลที่ผิดพลาดทั้งหมด เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลต่อไป

จากความผิดพลาดของรัฐบาลจนนำไปสู่การขาดความชอบธรรม การอภิปรายได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 กระแสการต่อต้านจากประชาชนค่อนข้างรุนแรง รวมไปถึงพรรคร่วมรัฐบาล พรรคพลังธรรมขอถอนตัวออกกลางดึก ของคืนวันที่ 18 พฤษภาคม 2538 * ทำให้รัฐบาลจะต้องแพ้อุทธรณ์ในวันรุ่งขึ้น คือวันที่ 19 พฤษภาคม 2538 รัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี จึงประกาศยุบสภา แล้วจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2538

สรุป

บทบาทของฝ่ายค้านในรัฐบาลชวน หลีกภัยนั้น ได้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ จากบทบาทในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลในครั้งแรกนั้น การดำเนินการของฝ่ายค้านยังคงเป็นลักษณะเดิม ๆ กล่าวคือ ยังเป็นการนำเรื่องส่วนตัวของนักการเมือง ตลอดจนเรื่องทั่ว ๆ ไป อันไม่มีความสำคัญต่อประเด็นทางการเมือง มากล่าวโจมตีในสภาอยู่ การเตรียมข้อมูลต่าง ๆ ยังไม่มีการนำพยานหลักฐานที่ปรากฏแน่ชัดและน่าเชื่อถือมาใช้ในการอภิปราย แต่ในช่วงท้ายของรัฐบาลชวน หลีกภัย หรือในการอภิปรายไม่ไว้วางใจในครั้งที่ 4 นั้น พรรคร่วมฝ่ายค้านได้ประสานงานกันและดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานข้อผิดพลาดต่าง ๆ ของรัฐบาลอย่างเป็นระบบ และบทบาทในการพัฒนางานฝ่ายค้านของ ส.ส.กลุ่ม 16 ที่นำวิทยากรต่าง ๆ มาใช้ในการทำงานตรวจสอบรัฐบาล และการเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่องแก่สื่อมวลชน จนทำให้

* พลังธรรมนั้นมีสมาชิกทั้งหมด 46 คน เมื่อลาออกกลางดึกทำให้นายชวน หลีกภัยจะต้องตัดสินใจหาทางออกให้กับรัฐบาล โดยการยุบสภาดูรายละเอียด ไชยันต์ ปรักติกุล "อย่าไว้วางใจนักการเมือง" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (28 พฤษภาคม - 3 มิถุนายน 2538) : หน้า 20.

รัฐบาลไม่สามารถที่จะแก้ข้อกล่าวหาจนปราศจากข้อสงสัยของประชาชน สื่อมวลชน ตลอดจนพรรคร่วมรัฐบาลได้ เป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐบาลหมดความชอบธรรม อันนำไปสู่การยุบสภาในท้ายที่สุด

สำหรับบทบาทของฝ่ายค้านในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลในครั้งที่ 4 นั้น จากที่กล่าวในช่วงต้นจะเห็นได้ว่า การเตรียมความพร้อมของพรรคฝ่ายค้านในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ประสบการณ์ทางการเมืองของพรรคฝ่ายค้าน และการจัดการดำเนินงานลักษณะร่วมมือประสานงานกัน ระหว่างหัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน นายบรรหาร ศิลปอาชา มอบหมายให้นายเสนาะ เทียนทอง เป็นผู้รับผิดชอบ และแกนนำหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านทั้งหมด อันประกอบด้วย พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย พรรคราชฎร ก็ได้ดำเนินการจัดตั้ง “ คณะทำงานรวบรวมข้อมูลปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 ” ขึ้นมา โดยได้มอบหมายให้ นายเสนาะ เทียนทอง เลขาธิการพรรคชาติไทย เป็นหัวหน้าทีม และมีลูกทีมมาจากทุกพรรคเข้าร่วมช่วยกัน มีการสร้างภาพเพื่อให้เกิดความหวาดหวั่นต่อฝ่ายรัฐบาลหลายครั้ง เช่นก่อนจะถึงวันอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล สมาชิกพรรคร่วมฝ่ายค้านชุดใหญ่ อันประกอบด้วยนายบรรหาร ศิลปอาชา, พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ พร้อมด้วยแกนนำของพรรคฝ่ายค้าน ก็ได้ร่วมเดินทางไปที่จังหวัด ภูเก็ต, จังหวัดกระบี่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม ฝ่ายค้านได้จัดวางแกนหลักสำหรับการอภิปรายไม่ไว้วางใจจำนวน 17 คน โดยเฉพาะสมาชิก ส.ส. “ กลุ่ม 16 ” เป็นผู้ที่มีข้อมูลลับที่จะเปิดเผยต่อสาธารณะ นายเนวิน ชิดชอบ แกนนำของ “ กลุ่ม 16 ” สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งพรรคชาติไทย เป็นผู้หาข้อมูลมาเปิดเผยได้มากที่สุดและลึกที่สุด³² สมาชิกใน ส.ส. “ กลุ่ม 16 ” ก็มีนายวราเทพ รัตนากร, นายทรงศักดิ์ ทองศรี, นายอนุรักษ์ จูริมาศ ,นายสมศักดิ์ปรีศนันท์กุล ,นายเกษม รุ่งชนะเกียรติ บุคคลเหล่านี้เตรียมหาหลักฐานเป็นเวลานานถึง 5 เดือน

การทำงานลักษณะการประสานงาน ทำให้พลังอำนาจของพรรคฝ่ายค้านแข็งแกร่ง การดำเนินงานมีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ สปก. 4 - 01 ของ “ กลุ่ม 16 ” ขึ้นโดยเฉพาะ โดยใช้สำนักงานกลุ่ม 16 ย่านดินแดงเป็นศูนย์บัญชาการ เปรียบพร้อมด้วยอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์การสื่อสารทุกประเภท ในการที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกของการทำงาน มีการระดมคนหนุ่ม-สาว เข้ามาทำหน้าที่เป็น “ คณะทำงาน ” คอยรวบรวมเอกสารข้อมูล กลั่นกรอง และออกภาคสนามหาข้อเท็จจริง โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบ

³² ทีมข่าวการเมือง, “ รัฐมนตรีเนวิน สายล่อฟ้าตัวจริงแห่ง YEE คาบิเน็ต ” มติชนสุดสัปดาห์ (1 สิงหาคม 2538) : หน้า 11.

ประมาณการเงินอย่างเต็มที่ จาก ส.ส. ในกลุ่มนี้ โดยยอมควักทุนของตัวเอง เพื่อให้การทำงาน ออกมาอย่างเป็นระบบและสมบูรณ์

นอกจากนี้พรรคมวลชน ก็พยายามหาหลักฐาน และร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชนก็ได้ทำการเปิดเผยเอกสารลับต่อสาธารณชน ในเรื่องการแจกเอกสารสิทธิ สปก.4 - 01 ประสพการณ์และการวางแผนของพรรคฝ่ายค้านทำให้พรรคฝ่ายค้าน ได้เปรียบ เป็นอย่างมากต่อแถลงข้อมูลอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนผู้รับทราบข่าวสารจะ มองเห็นชัดเจนว่าฝ่ายรัฐบาลขาดความชอบธรรม

การยุบสภานั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายค้านในสมัยรัฐบาล ชวน หลีกภัย มีความพร้อมและสามารถใช้สื่อมวลชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการรวบรวม พยานหลักฐาน ในการชี้แจงให้เห็นเกี่ยวกับเรื่องความไม่ชอบธรรมทางการเมืองของรัฐบาล ชวน หลีกภัย ในเรื่องการใช้นโยบายออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 มาเป็นเครื่องมือบีบบังคับ ให้รัฐบาลต้องยอม “ ยุบสภา ” เพราะพรรคฝ่ายค้านได้กระทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเอง อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบัน พรรคการเมืองฝ่ายค้านได้มีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างมาก หมายการดำเนินการทางการเมืองของพรรคฝ่ายค้านในอดีตนั้น จะกระทำเฉพาะตามหลักทาง ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น คือ การกระทำเพียงแต่ในนามเพราะมีความเชื่อว่าจะถึงอย่างไร ก็ไม่สามารถล้มรัฐบาลได้ แต่ในปัจจุบันนี้การดำเนินบทบาทของพรรคฝ่ายค้านเข้มแข็งขึ้นอย่างมาก เพราะมีการดำเนินงานที่มีแบบแผนและมีระบบการสื่อสารข้อมูลเข้ามาช่วยเหลือในการ ดำเนินงานทางการเมืองที่ค่อนข้างชัดเจน

การเตรียมหลักฐานของพรรคฝ่ายค้าน พรรคฝ่ายค้านมีการเตรียมตัวและมีระยะเวลา ในการเตรียมตัว ของการเปิดอภิปรายของพรรคฝ่ายค้านมากกว่าทุกครั้ง พรรคฝ่ายค้าน มีการเตรียมความพร้อมในการทำงาน โดยเฉพาะการเปิดอภิปรายในครั้งที่ 4 วันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 กลยุทธ์ดำเนินงานของพรรคฝ่ายค้านเป็นไปอย่างมีประสพการณ์และชั้นเชิง และเป็นไปอย่างมีระบบ คือมีการบริหารงานแบบประสานงาน มีการแบ่งงานกันทำระหว่าง พรรคฝ่ายค้านด้วยกัน และมีการตั้งศูนย์บัญชาการให้ค้นหาข้อมูลที่จะชี้แจงให้ประชาชน ทราบ และมีการจัดผู้อภิปรายที่มีวาทะในการพูดมาอภิปราย ในสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538

ความได้เปรียบในการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารของพรรคฝ่ายค้าน พรรคฝ่าย ค้านได้ใช้สื่อสารมวลชนในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพคือ มีการเผยแพร่ข้อผิดพลาด ในการดำเนินงาน มีการถ่ายทอดเสียงเสียงการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผ่านทางวิทยุ

โทรทัศน์ และใช้มัลติมีเดียเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจครั้งสุดท้าย ในการให้โอกาสรัฐบาลตัดสินใจซึ่งรัฐบาลก็ได้เลือกทางออก คือ การยุบสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนให้ความสนใจในการรับฟังรายการวิทยุโทรทัศน์อย่างมากมาย และแพร่หลายลงไปสู่ชนบทนักวิชาการได้ให้ความสนใจกับประชามติของประชาชนอย่างมากมาย โดยการทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในการเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 17 - 18 พฤษภาคม 2538 มีการถ่ายทอดสดทางทีวีช่อง 9 และช่อง 11

การใช้เวลาในการอภิปรายของฝ่ายค้าน ฝ่ายค้านได้จัดวางตัว ส.ส. ผู้อภิปรายหลักเอาไว้ทั้งสิ้น 17 คน โดยมี นายบรรหาร ศิลปอาชาในฐานะของผู้นำฝ่ายค้านเป็นผู้นำอภิปรายโดยมีนายเนวิน ชิดชอบ เป็นผู้สรุปประเด็นในช่วงก่อนยุติการอภิปรายในวันที่สอง เมื่อพิจารณาการแบ่งสรรเวลาภายในพรรคร่วมฝ่ายค้านด้วยกัน ก็จะพบว่ามี การแบ่งตามสัดส่วนจำนวน ส.ส. อย่างเคร่งครัด คือ มีโควตาราว 1:11 และพรรคเล็ก ๆ อย่างประชาธิปัตย์ที่มี ส.ส. 4 คน ให้มีผู้อภิปรายได้ 1 ท่าน โดยจัดสรรเวลาสำหรับผู้อภิปรายเอาไว้คนละครึ่งชั่วโมง ถึงหนึ่งชั่วโมง ส่วนผู้มีฝีปากกล้าและถือเป็นทีเด็ดของการอภิปรายครั้งนี้ คือ ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง ได้จัดเวลาให้ถึง 2 ชั่วโมง โดยสามารถสรุปประเภทของการใช้เวลาและนักการเมืองฝ่ายค้านที่อภิปราย ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ในครั้งที่ 4 นี้ได้ตามตารางที่ 3.5 และ 3.6

ตารางที่ 3.5 : แสดงจำนวนและเวลาที่ใช้ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งหมด

ประเภทของการใช้เวลา	จำนวนเวลา		ร้อยละ
	นาที	ชั่วโมง	
1. การอภิปรายของฝ่ายค้าน	899	14 : 59	53.4
2. คณะรัฐมนตรี / อดีตรัฐมนตรี ชี้แจง	403	7 : 43	23.9
3. การใช้สิทธิ์ประท้วง / พาดพิง	318	5 : 18	18.9
4. การดำเนินการอภิปราย (โดยประมาณ)	30	0 : 30	1.8
5. การหยุดคั่นหาระเบิด	35	0 : 35	2.0
รวม	1,685	27 : 30	100.0

ตารางที่ 3.6 : แสดงนักการเมืองฝ่ายค้านผู้อภิปรายในช่วงเวลาและจำนวนเวลาต่าง ๆ

ผู้อภิปราย	พรรคการเมือง	จังหวัด	เวลา	
			ช่วงเวลา	จำนวนเวลา (นาที)
วันที่ 17 พฤษภาคม 2538				
1. นายบรรหาร ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	09.45 - 10.35	50
2. นายมนตรี พงษ์พานิชย์	กิจสังคม	อยุธยา	10.36 - 11.36	60
3. นายพินิจ จันทรสุรินทร์	ชาติไทย	ลำปาง	12.35 - 13.10	35
4. นายชิงชัย มงคลธรรม	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	13.15 - 13.55	50
5. นายเกษม รุ่งชนะเกียรติ	ความหวังใหม่	สุรินทร์	13.55 - 14.30	35
6. นายไพจิตร ศรีวรขาน	ความหวังใหม่	หนองคาย	14.40 - 15.07	27
7. นายมุก สุไลมาน	ความหวังใหม่	ปัตตานี	15.08 - 15.38	30
8. นายสมัคร์ สุนทรเวช	ประชากรไทย	กรุงเทพฯ	15.39 - 16.37	58
9. นายณรงค์เลิศ สุรพล	ชาติไทย	ขอนแก่น	18.00 - 18.45	45
10. ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง	กิจสังคม	กรุงเทพฯ	20.45 - 22.45	120
วันที่ 18 พฤษภาคม 2538				
11. นายอนุรักษ์ จูริมาศ	ชาติไทย	ร้อยเอ็ด	10.00 - 10.45	45
12. นายประกิต พลเดช	ชาติไทย	บุรีรัมย์	10.45 - 11.40	55
13. นายदनัยฤทธิ์ วัชรภรณ์	กิจสังคม	ศรีสะเกษ	11.45 - 12.35	50
14. นายสมศักดิ์ ปรีศนันทนกุล	ชาติไทย	อ่างทอง	14.30 - 15.40	70
15. นายบุญชู ตีรทอง	ความหวังใหม่	กำแพงเพชร	15.50 - 16.27	37
16. นายวราเทพ รัตนากร	ชาติไทย	กำแพงเพชร	17.08 - 17.45	37
17. นายเนวิน ชิดชอบ	ชาติไทย	บุรีรัมย์	21.05 - 22.40	95
รวม				899

ที่มา : ดัดแปลงจาก ประกาศ ปินตกแต่ง, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (28 พฤษภาคม 2538 - 3 มิถุนายน 2538) , หน้า 14-16.

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน พบว่าการอภิปรายของฝ่ายค้านได้ใช้เวลาที่เป็นไปอย่างเหมาะสม กล่าวคือ ร้อยละ 53.4 และให้เวลาแก่คณะรัฐมนตรีในการชี้แจงอภิปราย 23.9 การกำหนดประเด็นและนักการเมืองฝ่ายค้านผู้อภิปราย จำนวนทั้งสิ้น 17 คน ก็เป็นไปตามเป้าหมายที่ฝ่ายค้านได้วางแผนไว้ เป็นการบริหารเวลาที่มีคุณภาพ จึงสามารถที่จะสื่อความเข้าใจไปสู่ประชาชนทั่วประเทศได้อย่างชัดเจน และขณะเดียวกันนั้นสื่อสารมวลชนก็ได้มีส่วนช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ของฝ่ายค้านไปสู่สาธารณชน เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน, สรุปรายการการเมืองรอบสัปดาห์, รายการวิทยุโทรทัศน์, การถ่ายทอดสดการอภิปรายทางโทรทัศน์, การสื่อสารกันทางโทรศัพท์, เพจเจอร์, ซึ่งมีอิทธิพลในการสื่อสารข้อมูลจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง หรือจากสื่อหนึ่งไปอีกสื่อหนึ่งด้วย ทำให้การแพร่กระจายข่าวสารเป็นไปอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ประชาชนสามารถรับทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

รัฐบาลไม่สามารถตอบชี้แจงการบริหารงานของรัฐบาลได้ในประเด็นต่าง ๆ ได้ครอบคลุมตัวอย่างเช่น การบริหารที่ก้าวก้าวแทรกแซงการบริหารประจำก็ไม่ได้มีความผิดพลาดชัดเจน การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ก็สามารถแก้ข้อกล่าวหาการอภิปรายได้โดยไม่ลำบาก เพราะเป็นปัญหาเรื้อรังและสะสมมายาวนาน ปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาทางการจราจร ก็อยู่ในขั้นตอนอนุมัติหลักการ ปรับปรุง รื้อฟื้น การเซ็นสัญญาเกี่ยวกับการสร้างทางด่วน รถลอยฟ้า กับบริษัทนายงก็ไม่ได้มีความผิดพลาดชัดเจน ส่วนการแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจก็มีข้อแก้ตัวได้ว่าเป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ตกต่ำ การดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สวนทางกับกระแสโลกนั้น เมื่ออภิปรายไม่ไว้วางใจก็สามารถปรับแนวนโยบายให้สอดคล้องได้ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลสามารถชี้แจงการตอบข้อซักถามของพรรคการเมืองฝ่ายค้านได้ แต่ประเด็นทางการเมืองการปฏิรูปที่ดิน สปก. 4-01 เป็นประเด็นการเมืองที่ไม่สามารถตอบข้อสงสัยการอภิปรายไม่ไว้วางใจได้ ทำให้ความชอบธรรมของรัฐบาลหมดไป เพราะรัฐบาลมีการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดต้องการจำนวนการปฏิรูปที่ดินให้มากจากการแถลงนโยบายว่าจะปฏิรูปที่ดินปีละ 4 ล้านไร่ การปฏิรูปที่ดินเป็นงานที่ต้องอาศัยระยะเวลาที่มีขั้นตอนต่าง ๆ ของการปฏิรูป ขั้นตอนการจัดเตรียมที่ดินขั้นตอนการแสดงความจำนงของเอกสารสิทธิการตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ การทำการปฏิรูปที่รีบร้อนเร่งรัดการดำเนินงานขาดการตรวจสอบ ทำให้การดำเนินงานการปฏิรูปที่ดินมีข้อผิดพลาดมาก โดยเฉพาะการทุจริตคอร์รัปชันแจกที่ดินพรรคพวกของตนเอง การแก้ไขปัญหาของรัฐบาลเมื่อประเมินสถานการณ์ว่ามีความผิดพลาดจริง ก็ได้ให้ นายนิพนธ์ พร้อมพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ลาออกจากตำแหน่ง แต่การลาออกของ นายนิพนธ์ และนายสุเทพ ก็ไม่ได้ส่งผลดีต่อรัฐบาลเลย เพราะพรรคการเมืองฝ่ายค้านไม่ยอมลดละการทำงาน ยังคงดำเนินการต่อไปอีก และเมื่อการทำงานของฝ่ายค้านที่เป็นระบบ และขีดความสามารถ อีกทั้งบทบาทของกลุ่ม ส.ส.

รุ่นใหม่อย่างกลุ่ม 16 ทำให้การดำเนินงานของพรรคฝ่ายค้านมีการเตรียมหลักฐานได้พยานหลักฐานสำคัญต่าง ๆ ที่จะใช้ในการอภิปราย ตลอดจนความได้เปรียบในการใช้เทคโนโลยีทางด้านการสื่อสารของพรรคฝ่ายค้าน การบริหารเวลาของพรรคฝ่ายค้านที่สามารถใช้เวลาในการอภิปรายได้อย่างเหมาะสมและได้เนื้อหาสาระได้อย่างครบถ้วน ส่งผลให้ประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวาง จนรัฐบาลไม่สามารถบิดเบือนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ให้เปลี่ยนไปได้ ความชอบธรรมในการบริหารประเทศของรัฐบาลต้องหมดลง และต้องยุบสภาในที่สุด